

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ

**«ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΥΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ:ΘΕΣΣΑΛΙΑ»**

ΟΝ.ΜΟ ΦΟΙΤ.: ΟΥΓΙΑΡΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΠΥΡΓΟΣ, 2019

UNIVERSITY OF
PATRAS
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

DEPARTMENT OF MUSEOLOGY

BACHELOR'S THESIS

**«NOTING THE INTANGIBLE CULTURAL
HERITAGE OF MY PLACE:THESSALY»**

STUDENT NAME: OUGIAROU STYLIANI

SUPERVISING PROFESSOR: ARGYROPOULOU MARIA

PYRGOS, 2019

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

Βεβαιώνω ότι είμαι η συγγραφέας της παρούσας εργασίας και πως κάθε βοήθεια την οποία είχα για την υλοποίησή της έχει αναγνωρισθεί πλήρως και αναφέρεται στην εργασία.

Επίσης, αναφέρονται όλες οι πηγές οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν και έκανα χρήση κάποιων φράσεων ή λέξεών τους, είτε όπως ακριβώς αναφέρονται είτε παραφρασμένες.

Ακόμα, δηλώνω πως η συγκεκριμένη εργασία έχει προετοιμαστεί από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και θα αναλάβω πλήρως τις συνέπειες εάν αποδειχτεί πως η εργασία αυτή δεν μου ανήκει.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑΣ

ΑΡ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΟΥΓΙΑΡΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΗ

910

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας με τίτλο: «*Καταγράφοντας την άυλη πολιτιστική κληρονομιά του τόπου μου*» πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο ολοκλήρωσης των σπουδών μου στο Τμήμα Μουσειολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών (πρώην Τμήμα Διοίκησης, Οικονομίας, Επικοινωνίας Πολιτιστικών και τουριστικών Μονάδων του πρώην Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας) με υπεύθυνη επιβλέπουσα την κα Αργυροπούλου Μαρία.

Σκοπός της μελέτης είναι να παρουσιάσει την έννοια του πολιτισμού, της κληρονομιάς με τις πτυχές που αυτή περιλαμβάνει καθώς και την αξία της στον κόσμο. Τονίζεται πόσο σημαντική είναι η κληρονομιά και πιο συγκεκριμένα η πολιτιστική κληρονομιά, καθώς και με πόσους πολλούς κινδύνους μπορεί να βρεθεί αντιμέτωπη. Παρουσιάζεται η πολιτιστική κληρονομιά της Θεσσαλίας δίνοντας βέβαια ιδιαίτερη έμφαση στην άυλη πολιτιστική της κληρονομιά. Δίνεται, λοιπόν, η ευκαιρία σε όποιον δε γνωρίζει σχετικά με την κληρονομιά της περιοχής, να ασχοληθεί και να μάθει κάποια πράγματα και να παλέψει για την διατήρηση αυτών των στοιχείων που την χαρακτηρίζουν.

Για την καταγραφή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της Θεσσαλίας πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις σε κατοίκους των χωριών της Θεσσαλίας, οι οποίοι παρείχαν πολύτιμες πληροφορίες για τα ήθη και έθιμα της περιοχής, μέσω της δικής τους οπτικής γωνίας, όπως ακριβώς εκείνοι τα βίωσαν και τα θυμούνται.

Η βιβλιογραφία συγκεντρώθηκε από κάποια βιβλία προσωπικού αρχείου, από το αρχείο του Λαογραφικού Ιστορικού Μουσείου Λάρισας, από συλλόγους και από προσωπικό αρχείο γνωστών μου. Το φωτογραφικό υλικό που παρουσιάζεται προέρχεται από κάποια βιβλία με σχετικό υλικό, από προσωπικό μου φωτογραφικό αρχείο αλλά και από κάποιες σχετικές διαδικτυακές πηγές.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία γίνεται αναφορά στη σημασία ύπαρξης της κληρονομιάς ενός τόπου και πιο συγκεκριμένα εξετάζεται η πολιτιστική κληρονομιά της Θεσσαλίας. Παρουσιάζεται η σημαντικότητα ύπαρξης του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς για τον τόπο, και τα στοιχεία εκείνα που τον χαρακτηρίζουν. Τονίζεται η αναγκαιότητα διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και πιο συγκεκριμένα της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Καταγράφεται και παρουσιάζεται η ιστορία και η κληρονομιά της Θεσσαλίας ως προς τα ήθη και έθιμα, όπως αυτά έχουν διατηρηθεί με το πέρασμα των χρόνων.

Για την επίτευξη των στόχων της εργασίας υλοποιήθηκε ποιοτική έρευνα. Αρχικά έγινε βιβλιογραφική έρευνα για να παρουσιαστούν τα σημαντικότερα στοιχεία της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου μου. Έπειτα και μετά από μελέτη των τρόπων μεθοδολογίας και διεξαγωγής μιας έρευνας, καταλήξαμε στην επιλογή της συνέντευξης ως μέσο συλλογής των δεδομένων για την καταγραφή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.. Η συνέντευξη είναι ο καταλληλότερος τρόπος προκειμένου να αντλήσουμε από άτομα της περιφέρειας Θεσσαλίας έγκυρες πληροφορίες και σφαιρικές.

Από τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων φαίνεται ότι υπάρχουν πολλά ενδιαφέροντα ήθη και έθιμα στον τόπο. Κάθε άτομο από το δείγμα της έρευνας παρουσιάζει διαφορετικά ήθη και έθιμα τα οποία άλλα ίσως βρίσκονται στην αφάνεια ενώ άλλα είναι ευρέως γνωστά και γίνονται ακόμα και σήμερα.

Λέξεις – κλειδιά: Πολιτισμός, κληρονομιά, πολιτιστική κληρονομιά, υλική κληρονομιά, άυλη κληρονομιά, ήθη , έθιμα, προστασία, έρευνα, συνέντευξη, Θεσσαλία

ABSTRACT

In the present work becomes report in the importance of existence of heritage of place and more concretely is examined the cultural heritage of Thessaly. Are presented importance of existence of culture and cultural heritage for the place, and that elements that characterize him. Is more concretely stressed the necessity of maintenance of cultural heritage and more specifically the intangible cultural heritage. It is recorded and presented the history and the heritage of Thessaly as concerns the customs and traditions, as these have been maintained with the passage of years.

For the achievement of objectives of this work was materialised qualitative research. Initially, became bibliographic research in order to presented the more important elements of material cultural heritage of my place. Then and after study of ways of methodology and conduct of research, we led to the choice of interview as means of collection of data on the recording of courtyard of cultural heritage. The interview is the more suitable way so that we draw from individuals of region Thessaly valid information and overall.

From the results of interviews it appears that exist a lot of interesting ways and customs in the place. Each individual from the sample of research presents differently manners and customs which other are perhaps found in invisibility while other are widely known and become even today.

Key –words: Culture, heritage, culture heritage, material heritage, courtyard heritage, manners and customs, protection, search, interview, Thessaly

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

1.1	Η έννοια του πολιτισμού	Σελ.13
1.2	Η έννοια της κληρονομιάς και οι μορφές της πολιτιστικής κληρονομιάς	Σελ. 14
1.3	Κίνδυνοι πολιτιστικής κληρονομιάς	Σελ. 15
1.4	Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς	Σελ. 16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ

2.1	Η ιστορία της Θεσσαλίας	Σελ. 17
2.2	Υλική πολιτιστική κληρονομιά της Θεσσαλίας	Σελ. 17
2.3	Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά της Θεσσαλίας	Σελ. 24
2.4	Ήθη και έθιμα της Θεσσαλίας	Σελ. 25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1	Διεξαγωγή της έρευνας	Σελ. 27
3.2	Επιλογή ερευνητικής μεθόδου	Σελ. 28
3.3	Σκοποί και στόχοι της Έρευνας	Σελ. 29
3.4	Μέθοδος συλλογής δεδομένων: Συνέντευξη	Σελ. 29
3.5	Δείγμα της έρευνας	Σελ. 31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1	Το ελληνικό δωδεκαήμερο	Σελ. 33
4.2	Η έννοια του χρόνου	Σελ. 33
4.3	Ερωτήσεις και απαντήσεις συνεντεύξεων	Σελ. 34
4.3.1	Ο αρραβώνας	Σελ. 34
4.3.2	Ο γάμος	Σελ. 35
4.3.3	Το τάισμα της βρύσης	Σελ. 40
4.3.4	Το πάντρεμα της φωτιάς	Σελ. 40
4.3.5	Γουρουνοχαρά	Σελ. 41
4.3.6	Ρουγκατσάρια	Σελ. 44
4.3.7	Καβούκι	Σελ. 45
4.3.8	Βασιλόπιτα	Σελ. 46
4.3.9	Μπαμπαλιούρια	Σελ. 46
4.3.10	Καμήλες και Ντιβιτζήδες	Σελ. 47
4.3.11	Αλλαγή μαντηλιού- Μετέωρα	Σελ. 49
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	Σελ. 50
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	Σελ. 51
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΙΚΟΝΩΝ	Σελ. 52

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1	Αρχαίο θέατρο της Λάρισας	Σελ.18
Εικόνα 2	Μετέωρα Καλαμπάκας.	Σελ.19
Εικόνα 3	Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας	Σελ.20
Εικόνα 4	Ο Μύλος του Παππά- Λάρισα.	Σελ.21
Εικόνα 5	Τζαμί του Οσμάν Σαχ- Τρίκαλα	Σελ.22
Εικόνα 6	Μύλος Ματσόπουλου- Τρίκαλα	Σελ.23
Εικόνα 7	Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας.	Σελ.24
Εικόνα 8	Αρραβωνιασμένο ζευγάρι.	Σελ.35
Εικόνα 9	Γάμος.	Σελ.36
Εικόνα 10	Κουβαλώντας την προίκα.	Σελ.37
Εικόνα 11	Το ξύρισμα του γαμπρού.	Σελ.38
Εικόνα 12	Βάφτιση.	Σελ.39
Εικόνα 13	Γουρουνοχαρά.	Σελ.42
Εικόνα 14	Γουρουνοχαρά Θεσσαλία.	Σελ.43
Εικόνα 15	Γουρουνοχαρά Φιλιππούπολη Λάρισας.	Σελ.44
Εικόνα 16	Το έθιμο της Καμήλας.	Σελ.47
Εικόνα 17	Ντιβιτζής- καμηλιέρης.	Σελ.48
Εικόνα 18	Αλλαγή μαντηλιού.	Σελ.49

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Φύλο του δείγματος	Σελ. 31
Γράφημα 2: Ηλικία του δείγματος	Σελ. 31
Γράφημα 3: Τίτλος Σπουδών του δείγματος	Σελ. 32
Γράφημα 4: Τόπος διαμονής του δείγματος	Σελ. 32

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εξετάζει την μεγάλη αξία του πολιτισμού αλλά και τη σημασία ύπαρξης της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου μου (τη Θεσσαλία) και παρουσιάζει τις έννοιες που αυτή εμπεριέχει, την σημασία τους, καθώς και την κατηγοριοποίηση της. Μέσω αυτής, αναδεικνύεται η μεγάλη ανάγκη διάσωσης και καταγραφής της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και κυρίως της άυλης, και η ανάγκη για μέτρα προστασίας προκειμένου να αποφευχθεί κάθε κίνδυνος που πιθανόν να ελλοχεύεται με σκοπό την καταστροφή της κληρονομιάς μας και την επισκίαση της ανάδειξής της.

Τονίζεται η πολιτιστική κληρονομιά της Θεσσαλίας, η οποία με τα χρόνια τείνει να μεταφέρεται στην αφάνεια. Σκοπός της εργασίας είναι να παρακινηθούν οι νέοι που δεν συμμετέχουν στα δρώμενα της άυλης κληρονομιάς, αφού τα διαβάσουν, και έτσι χρόνο με τον χρόνο να υπάρχει όλο και περισσότερη συμμετοχή, προκειμένου αυτά, να μη χαθούν και να μη πάντουν ποτέ να αποτελούν χαρακτηριστικά στοιχεία της περιφέρειας.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, αναλύεται η έννοια του πολιτισμού, της κληρονομιάς και συγκεκριμένα της πολιτιστικής, παραθέτονται οι κίνδυνοι οι οποίοι μπορεί να προκύψουν ως προς την πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου, καθώς και οι τρόποι σύμφωνα με τους οποίους μπορεί αυτή να προστατευτεί και να διατηρηθεί ανά τους αιώνες αναλλοίωτη όσο το δυνατόν πιο πολύ.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η ιστορία του τόπου μου, της Θεσσαλίας, μέσω της κληρονομιάς που τον χαρακτηρίζει. Προβάλλονται η υλική αλλά και η άυλη πολιτιστική του κληρονομιά, η οποία ευελπιστούμε να κερδίσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη και να αποτελέσει ώθηση στο να την επισκεφθεί και να θαυμάσει από κοντά την τεράστια ανά τα χρόνια κληρονομιά της.

Στο τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας. Πρώτα παραθέτονται κάποιες γενικές πληροφορίες σχετικά με τους σκοπούς και τους στόχους μίας έρευνας γενικά αλλά και ειδικά της συγκεκριμένης έρευνας. Έπειτα παρουσιάζεται η συνέντευξη ως μία από τις μεθόδους διεξαγωγής μίας έρευνας, τα πλεονεκτήματά της καθώς και οι λόγοι για τους οποίους η συνέντευξη είναι μια αξιόπιστη μέθοδος, η οποία και επιλέχθηκε ως τρόπος πραγματοποίησης της συγκεκριμένης έρευνας.

Και τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας ως προς την καταγραφή των ηθών και εθίμων της Θεσσαλίας. Ξεκινάμε με την ανάλυση του όρου «δωδεκαήμερο», όπως μας παρουσιάζεται μέσω της συνέντευξης της διευθύντριας του Λαογραφικού Ιστορικού Μουσείου Λάρισας. Έπειτα, παρουσιάζεται η έννοια της λέξης «χρόνος» από τα πολύ παλιά χρόνια έως και σήμερα και στο τέλος γίνεται παρουσίαση των συνεντεύξεων από δέκα (10) άτομα διαφορετικών ηλικιών, από διάφορες περιοχές της Θεσσαλίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

1.1 Η έννοια του πολιτισμού

Ετυμολογικά η έννοια «πολιτισμός» έχει συγγένεια με την αρχαία ελληνική λέξη «η πόλις» η οποία σύμφωνα με τον Αριστοτέλη σημαίνει το οργανωμένο κατά νόμους και κανόνες ανθρώπινο οικισμό.

Παρόλο που χρησιμοποιείται καθημερινά, τις πιο πολλές φορές στον προφορικό λόγο, είναι μία έννοια η οποία συνήθως παρερμηνεύεται και παρεξηγείται από τον λαό, καταλήγοντας να έχει ασαφές και θολό περιεχόμενο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να διατυπώνονται κατά καιρούς διάφορες απόψεις σχετικά με την έννοια αυτή, οι οποίες διαφέρουν μεταξύ τους σημαντικά. Μεγάλο πρόβλημα κατανόησης του όρου αντιμετωπίζουν επίσης πολύ συχνά οι παράγωγες λέξεις του «πολιτισμού» οι οποίες οδηγούνται επίσης σε παρερμηνεία της έννοιάς τους. Παρακάτω, αποδίδεται ο επίσημος ορισμός της έννοιας «πολιτισμός», προκειμένου να μην υπάρξουν παρερμηνείες, και να γίνει απόλυτα σαφές το τι ακριβώς σημαίνει η έννοια αυτή.

Σύμφωνα λοιπόν με τον ορισμό της UNESCO για τον πολιτισμό-culture, όπως αυτός αποφασίστηκε στην επίσημη Συνδιάσκεψη τον Σεπτέμβριο του 1992 στην Γενεύη :

***«πολιτισμός** είναι ολόκληρο το πλέγμα των πνευματικών, υλικών, διανοητικών και συναισθηματικών χαρακτηριστικών που διακρίνουν μια κοινωνία ή μια κοινωνική ομάδα και αποτελούν τα στοιχεία της πολιτισμικής ταυτότητάς της. Σ' αυτά περιλαμβάνονται τρόποι ζωής, παραδόσεις, αντιλήψεις, τέχνες και γράμματα, και ότι στο σύστημα των ηθικών αξιών τους εντάσσονται τα θεμελιώδη Δικαιώματα του Ανθρώπου. Περιλαμβάνει τόσο τον επίσημο, όσο και τον λαϊκό πολιτισμό και δεν περιορίζεται στην υπάρχουσα πολιτισμική κληρονομιά, αλλά εμπλουτίζεται συνεχώς από την Μνήμη και την Δημιουργικότητα. Δεν είναι εσωστρεφείς, αλλά γονιμοποιείται από τις έξωθεν πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις. Ακόμα, ο πολιτισμός συνδέεται με μία δυναμική σχέση με την Παιδεία, μέσω της ελευθερίας της έκφρασης, της ελευθερίας της συμμετοχής και της ελεύθερης διακίνησης προσώπων, επιστημονικών γνώσεων και πολιτισμικών δημιουργημάτων».*

Ακόμα ο πολιτισμός συνδέεται με μια δυναμική σχέση με την Παιδεία, μέσω της «ελευθερίας της έκφρασης», της ελευθερίας της συμμετοχής και της ελεύθερης διακίνησης προσώπων, επιστημονικών γνώσεων και πολιτισμικών δημιουργημάτων».

Ο πολιτισμός ενός λαού είναι όλα του τα δημιουργήματα. Σε αυτά μπορούν να περιλαμβάνονται είτε τα ρούχα και τα φαγητά, είτε τα ήθη και τα έθιμα, τα ρούχα και τα φαγητά, τα επαγγέλματα, τα πανηγύρια και οι γιορτές, οι ιδέες και οι παραδόσεις, οι τέχνες και οι επιστήμες, η κοινωνική και πολιτική οργάνωση, ακόμα και οι καθημερινές απλές συνήθειές του. Ακόμα, στον πολιτισμό ανήκει κάθε οικονομική, διανοητική, κοινωνική, πολιτική και ηθική ανάπτυξη ενός λαού. Ο πολιτισμός κάθε κοινωνίας διαμορφώνεται και μετασχηματίζεται με το πέρασμα των χρόνων.

Ο πολιτισμός διακρίνεται σε δύο κατηγορίες. Στον υλικό (τεχνικό) πολιτισμό και στον πνευματικό πολιτισμό:

❖ Ο υλικός πολιτισμός περιλαμβάνει τις συνολικές ενέργειες του ανθρώπου, ο οποίος υποτάσσοντας με διάφορες ενέργειες την φύση, καταβάλλει κάθε

προσπάθεια για να βελτιώσει την ποιότητα της υλικής του ζωής και στην ανύψωση του βιοτικού του επιπέδου.

❖ Ο πνευματικός πολιτισμός περιλαμβάνει όλες αυτές τις ανθρώπινες ενέργειες οι οποίες γίνονται με σκοπό να βελτιωθεί και να ολοκληρωθεί ο άνθρωπος πνευματικά αλλά και ηθικά.

Συχνά η λέξη «πολιτισμός» συγχέεται με την λέξη «κουλτούρα». Αυτό φαίνεται πολύ συχνά από τον τρόπο που χρησιμοποιούνται αυτές οι δύο λέξεις από διάφορους στοχαστές, συγγραφείς, και άλλους κατά καιρούς. Υπάρχει ίσως, μία δυσκολία κατανόησης της ακριβούς σημασίας της κάθε λέξης. Ωστόσο, και οι δύο δίνουν ένα νόημα αποδεκτό σε κάθε περίπτωση όπου και αν χρησιμοποιούνται, καθώς συνδέονται άμεσα με την κοινωνική συγκρότηση και εξέλιξη. Η λέξη «κουλτούρα» έχει προκύψει από την λατινική λέξη «cultura».

Ο πολιτισμός και η κουλτούρα δεν αναφέρονται μόνο στα ανθρώπινα έργα αλλά κυρίως αναδεικνύουν τους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι δίνουν νόημα και δημιουργούν κάποια έργα σε συγκεκριμένο περιβάλλον και συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Συχνά αυτές οι λέξεις αλληλοεπικαλύπτονται και διακρίνονται, ανάλογα με τα συμφραζόμενα. Το πρόβλημα προκύπτει όταν μπερδεύουμε αυτές τις δύο έννοιες και χρησιμοποιούμε αντί για την μία, την άλλη, καθώς το μόνο που πετυχαίνουμε έτσι είναι να διαβρώνουμε τις διάφορες εκδοχές νοημάτων που έχουν κατά τα χρόνια συσσωρευτεί σε αυτές τις έννοιες.

Ωστόσο, παρατηρούμε πως σε γενικές γραμμές ο όρος «πολιτισμός» χρησιμοποιείται πιο πολύ σε σχέση με την λέξη «κουλτούρα» καθώς η κουλτούρα πολύ συχνά χρησιμοποιείται με λάθος τρόπο και οδηγεί στην απαξίωση της έννοιας καθώς πολλές φορές χρησιμοποιείται με κακόηχους λαϊκούς τρόπους μέσα σε φράσεις ή προτάσεις. Αντίθετα, ο πολιτισμός εκφράζει τα ανώτερα κατορθώματα του ανθρώπου και έτσι, γίνεται αποδεκτός από όλους. Προβάλλει κάτι το μοναδικό, και αντιμετωπίζεται με θαυμασμό και δέος καθώς δείχνει τις κορυφαίες στιγμές του ανθρώπινου είδους κατά τα χρόνια (Philip Smith,2006:14).

1.2 Η έννοια της κληρονομιάς και οι μορφές της πολιτιστικής κληρονομιάς

Η έννοια της κληρονομιάς αφορά όλα εκείνα τα στοιχεία που αποκτούσαν διαδοχικά τα παιδιά ύστερα από κληροδότηση, από τους γονείς τους ή από τις παλαιότερες γενιές τους και αξιοποιούνται στο παρόν, καθώς υπάρχει και πρόθεση για ακόμη μεγαλύτερη αξιοποίησή τους στο μέλλον. Το ζήτημα της κληρονομιάς αποτελεί πολύ παλιό ζήτημα, από την ύπαρξη ακόμα της ανθρωπότητας, αφού υπάρχουν έγκυρες πηγές που μαρτυρούν τον τρόπο με τον οποίο παλιά οι άνθρωποι έβρισκαν την τροφή τους, έφτιαχναν διάφορα εργαλεία μέσω κάποιων φυσικών αντικειμένων, ακόμα και τον λόγο για τον οποίο πολλές φορές τοποθετούσαν μία πέτρα στο έδαφος με σκοπό την τιμήση κάποιου χαμένου τους συντρόφου.

Σύμφωνα με τον Χ. Κόκκινο (2004:34) κληρονομιά ονομάζουμε οτιδήποτε παραμένει στα χέρια μας από τους προγενέστερους, που είτε το είχαν αυτοί φτιάξει είτε και αυτοί οι ίδιοι το είχαν βρει ότι υπάρχει, και αποτελεί βασικό «υλικό» στο περιβάλλον που ζούμε, καθώς περιλαμβάνεται στην κληρονομιά μας, την φυσική ή ανθρωπογενή. Δεν είμαστε σε θέση να επιλέξουμε εμείς οι ίδιοι τι θα λάβουμε ως κληρονομιά από τους προγόνους μας, και ούτε κάποιος μπορεί να κρύψει την κληρονομιά που διαθέτει από τους μεταγενέστερους του, η να την πάρει μαζί του στον άλλο κόσμο.

Ως φυσική ονομάζουμε την κληρονομιά η οποία έχει σχέση με φυσικούς χώρους, φυσικά τοπία, μνημεία στην φύση, χώρους οι οποίοι απειλούνται να βρεθούν προς

εξαφάνιση, διάφορους γεωγραφικούς σχηματισμούς, διάφορα πολιτιστικά τοπία, παραδοσιακούς οικισμούς, και φυσικά το φυσικό περιβάλλον δηλαδή την χλωρίδα και την πανίδα.

Η έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς όπως εμφανίζεται στην Σύμβαση της Παγκόσμιας Κληρονομιάς περιλαμβάνει μνημεία, οικοδομικά συγκροτήματα και χώρους(ανθρώπινα έργα και δημιουργήματα από κοινού της φύσης και του ανθρώπου) . Ο όρος πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει τον απτό πολιτισμό, τον άυλο πολιτισμό, και την «φυσική κληρονομιά» , και είναι μοναδική και αναντικατάστατη. Έχει άμεση σχέση με την ταυτότητα του ίδιου του ανθρώπου , η ολόκληρου του πληθυσμού που τηρεί την πολιτιστική του κληρονομιά, αποτελώντας με αυτό τον τρόπο την τέλεια λύση διατήρησής της στα σύγχρονα χρόνια. (Κόνσολα,1995:26)

Στην υλική κληρονομιά μπορούν να περιλαμβάνονται κτίρια, μνημεία, χειροποίητα αντικείμενα, κάποια ιστορικά αρχεία, ιστορικές παραδοσιακές ενδυμασίες, διάφορα έργα τέχνης, βιβλία, ολόκληρες ιστορικές πόλεις, αρχαιολογικοί χώροι, ακόμα και μηχανήματα που χρησιμοποιούνταν από τους προγόνους μας.

Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά είναι ένα από τα τρία είδη της πολιτιστικής κληρονομιάς και έχει σχέση με οτιδήποτε έχει περάσει στον άνθρωπο από τους προγόνους του ή από οποιονδήποτε άλλο συγγενή του. Στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνονται κυρίως διάφορες αναπαραστάσεις, εκφράσεις, γνώσεις, αντικείμενα και πολιτιστικοί χώροι που τιμούνται από τους ανθρώπους ακριβώς όπως και τα φεστιβάλ. Εκτός από αυτά, ως άυλη πολιτιστική κληρονομιά θεωρούμε σίγουρα διάφορες παραδοσιακές τέχνες που τηρούσαν οι προγενέστεροί μας, και τη γλώσσα με τις διάφορες προφορικές παραδόσεις της.

1.3 Κίνδυνοι πολιτιστικής κληρονομιάς

Ωστόσο οι κίνδυνοι με τους οποίους μπορεί να βρεθεί αντιμέτωπη η πολιτιστική μας κληρονομιά είναι πολλοί και εμφανίζεται από τα αρχαία ακόμα χρόνια το φαινόμενο της μερικής ή και ολικής πολλές φορές κληρονομιάς μας. Ένα ιστορικό μνημείο για παράδειγμα μπορεί μέσα σε λίγα λεπτά να καταστραφεί ολοσχερώς από μία ομάδα ατόμων ή ακόμα και από ένα άτομο, αν δεν ληφθούν υπόψιν κάποια ειδικά μέτρα τα οποία να μη το επιτρέπουν.

Δεν είναι λίγα εκείνα τα μνημεία που έχουν υποστεί σκόπιμες ή μη καταστροφές και αλλοιώσεις λόγω ανθρωπίνων παρεμβάσεων όπως για παράδειγμα κάποιες αλλαγές με σκοπό τη χρήση των χώρων όπου βρίσκονται, ή αφαίρεση κάποιων γλυπτών προκειμένου αυτά να εκτεθούν σε κάποιο άλλο χώρο. Μεγάλο κίνδυνο επίσης έχουν τα μαρμάρινα γλυπτά και μνημεία καθώς το μάρμαρο εάν δεν δέχεται κάποια συντήρηση κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα που απαιτείται, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να διαβρωθεί εξαιτίας των καιρικών συνθηκών, της ατμοσφαιρικής ρύπανσης του τόπου όπου βρίσκονται, ακόμη και της υγρασίας.

Για να αποφευχθεί κάθε πιθανός κίνδυνος πρέπει ο σχεδιασμός περί προστασίας να περιλαμβάνεται σε κάθε σχέδιο ανάπτυξης και πρέπει να λαμβάνεται ως κύριος στόχος η παράδοση της κληρονομιάς στις νεότερες γενιές μας, αυτούσια και αναλλοίωτη.

1.4 Προστασία κληρονομιάς

Σύμφωνα με την Κόνσολα (1995:28), ως προστασία ορίζεται η σειρά κάποιων συγκεκριμένων διαδικασιών η οποία εμπεριέχει:

- ❖ Την μελέτη και την τεκμηρίωση
- ❖ Την διασφαλισμένη προστασία από κάθε είδους καταστροφής, φθοράς, κλοπής, κ.α
- ❖ Την συντήρηση και την αποκατάσταση της κληρονομιάς
- ❖ Την καταγραφή και την αρχειοθέτηση
- ❖ Τον εντοπισμό, την επιφανειακή έρευνα και την ανασκαφή όπου αυτή είναι αναγκαία
- ❖ Την αναβάθμιση και την διευκόλυνση πρόσβασης από το κοινό.

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς κρίνεται να είναι άμεσης ανάγκης καθώς η κληρονομιά μας τείνει να κινδυνεύει να καταστραφεί από διάφορες μεριές και ως γνωστόν αυτή είναι πολύτιμη και αναντικατάστατη και είναι απαραίτητο να υπάρχουν μέτρα υπέρ της προστασίας της. Η προστασία πρέπει να περιλαμβάνει διάφορους κανόνες οι οποίοι έχουν να κάνουν με την καταγραφή της κληρονομιάς, την συντήρησή της, κ.α.

Τηρώντας αυτούς τους κανόνες είναι πολύ πιθανό να αποφευχθεί μια για πάντα κάθε καταστροφή, αλλοίωση ,ακόμα και κλοπή της κληρονομιάς μας.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου υπ' αριθμόν 3028 :

« 1. Στην προστασία που παρέχεται με τις διατάξεις του παρόντος νόμου υπάγεται η πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας από τους αρχαιοτάτους χρόνους μέχρι σήμερα. Η προστασία αυτή έχει ως σκοπό την διατήρηση της ιστορικής μνήμης χάριν της παρούσας και των μελλοντικών γεννεών και την αναβάθμιση του πολιτιστικού περιβάλλοντος.

2.Η πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας αποτελείται από τα πολιτιστικά αγαθά που βρίσκονται εντός των ορίων της ελληνικής επικράτειας, συμπεριλαμβανομένων των χωρικών υδάτων, καθώς και εντός των άλλων θαλάσσιων ζωνών , στις οποίες η Ελλάδα αρκεί σχετική δικαιοδοσία σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

3.Στο πλαίσιο των κανόνων του διεθνούς δικαίου, το ελληνικό κράτος μεριμνά και για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών που προέρχονται από την ελληνική επικράτεια οποτεδήποτε και αν απομακρύνθηκαν από αυτήν. Το ελληνικό κράτος μεριμνά επίσης στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών που συνδέονται ιστορικά με την Ελλάδα οπουδήποτε και αν βρίσκονται». (όπως αναγράφονται στην εφημερίδα της κυβέρνησης)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

2.1 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Η Θεσσαλία πήρε το όνομά της από τους γνωστούς «Θετταλούς» οι οποίοι είχαν μετακινηθεί σε αυτό το γεωγραφικό τμήμα και αφού εκτόπισαν κάθε άνθρωπο που κατοικούσε ήδη εκεί, όπως για παράδειγμα οι Αιολείς, οι Βοιωτίοι και οι Αινιάνες, της έδωσαν το όνομά της με βάση το δικό τους. Αφού εγκαταστάθηκαν, πρώτα χωρίστηκαν σε τέσσερα κράτη και έπειτα ξεκίνησαν την διαδικασία της ιεραρχίας τους πάνω στην Θεσσαλική γη. Ανακάλυψαν τις ασχολίες με τις οποίες θα δραστηριοποιούνταν, όπως για παράδειγμα η κτηνοτροφία και η γεωργία κυρίως, και άρχισαν σιγά σιγά να «κτίζουν» την γη αυτή. Κάποιοι επίσης ασχολήθηκαν με τον κλάδο της επιπλοποιίας αλλά και της αρτοποιίας.

Λόγω της μεγάλης ευπορίας που κατείχε η γη της Θεσσαλίας, γνώρισε πολύ μεγάλη ανάπτυξη η οποία αυξανόταν σημαντικά μέρα με την μέρα. Γρήγορα άνοιξαν και οι πρώτες βιομηχανίες, και η ανάπτυξη οδηγήθηκε στο έπακρον.

Πλέον αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας. Συμπεριλαμβάνει τους νομούς Λαρίσης, Τρικάλων, Μαγνησίας, Σποράδων και Καρδίτσας και λαμβάνει χώρα στον γεωγραφικό χάρτη από το 1881. Η συνολική της έκταση είναι 14.036 χλμ² , καταλαμβάνει δηλαδή σχεδόν το 11% του γεωγραφικού χάρτη της Ελλάδος.

Κύρια διοικητική πρωτεύουσα της Θεσσαλίας είναι η Λάρισα. Τα εδάφη της έχουν τις μεγαλύτερες πεδιάδες της Ελλάδος καθώς και κάποια από τα πιο γνωστά όρη όπως του Ολύμπου, των Αγράφων, του Πηλίου, της Όσσας, καθώς και ένα μεγάλο τμήμα της οροσειράς της Πίνδου. Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι μέσω της Θεσσαλίας διαρρέεται και ο ποταμός Πηνειός. Στο υπέδαφός της, κρύβεται μία τεράστια πηγή ορυκτού πλούτου ο οποίος περιλαμβάνει κυρίως χρωμίτη, αμιάντο, αλλά και διάφορα θειούχα μεταλλεύματα.

2.2 ΥΛΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Η περιοχή της Θεσσαλίας λόγω της μεγάλης ιστορίας της από τα αρχαία ακόμα χρόνια, διαθέτει πολύ μεγάλη υλική κληρονομιά, την οποία οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν και σίγουρα αν μάθουν θα εκπλαγούν. Η ενασχόληση με την πολιτιστική κληρονομιά πρέπει αν μη τι άλλο να μας ενδιαφέρει όλους και να μας ωθεί στο να μάθουμε τα πάντα σχετικά με αυτή, όπως για παράδειγμα, πότε έγινε, από ποιόν, που βρίσκεται και ποια είναι η κατάστασή του σήμερα.

- ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΑΡΙΣΑΣ

Ένα από τα κυριότερα μνημεία της Θεσσαλίας είναι το αρχαίο θέατρο της Λάρισας, το οποίο λαμβάνει χώρα από τα πολύ αρχαία ακόμη χρόνια, από το πρώτο μισό του 3ου αιώνα π.Χ. που κατασκευάστηκε.

Εικόνα 1 Αρχαίο θέατρο Λάρισας

Βρίσκεται στο νότιο τμήμα του λόφου «Φρούριο», όπου ακριβώς βρισκόταν και η «Ακρόπολη» της αρχαίας τότε πόλης. Λειτουργήσε μέχρι το τέλος του 3ου αιώνα, ή ίσως αρχές του 4ου μ.Χ. , έξι περίπου αιώνες όταν εν τέλει, εξαιτίας ενός πολύ ισχυρού σεισμού ο δεύτερος όροφος του οδηγήθηκε σε ολοσχερή καταστροφή.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το συγκεκριμένο μνημείο έχει ενταχθεί στον επίσημο κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, όπως επίσης και τα Μετέωρα, που επίσης ανήκουν στο νομό Θεσσαλίας

- ΜΕΤΕΩΡΑ

Τα Μετέωρα βρίσκονται στην περιοχή της Καλαμπάκας και είναι παγκοσμίως γνωστά για την φυσική ομορφιά που πηγάζει από ένα μεγάλο συγκρότημα τεραστίων βράχων αλλά και για τα ιδιαίτερος πανέμορφα μοναστήρια που μπορεί κάποιος να επισκεφτεί , τα οποία βρίσκονται στις άκρες των βράχων.

Μάλιστα λέγεται, πως τα Μετέωρα αποτελούν το μοναδικό στην Ελλάδα μέχρι σήμερα μοναστικό σύνολο, μετά το Άγιον Όρος. Κάθε χρόνο, εκατομμύρια επισκέπτες από όλο τον κόσμο τα επισκέπτονται και μένουν άναυδοι. Στα Μετέωρα επίσης, υπάρχουν κάποιες μονές τις οποίες ο κόσμος μπορεί να επισκεφθεί, να παρακολουθήσει την Θεία Λειτουργία και να προσκυνήσει εάν θέλει. Παλαιότερα υπήρχαν γύρω στα είκοσι πέντε μοναστήρια, αλλά σήμερα λειτουργούν τα έξι από αυτά. Οι μονές αυτές είναι : Η Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, η Ιερά Μονή Βαρλαάμ, η Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος, η Ιερά Μονή Ρουσάνου, η Ιερά Μονή Αγίου Στεφάνου και η Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου.

Αυτά είναι τα μοναστήρια τα οποία είναι ενεργά και ανοιχτά προς το κοινό. Τα υπόλοιπα είναι σε δυσπρόσιτα σημεία σε άκρες βράχων και είναι εγκαταλελημένα.

Εικόνα 2- Μετέωρα Καλαμπάκα

Εικόνα 2 Αναρτημένο στην ιστοσελίδα: <https://meteora.com/el/>

- ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ

Εικόνα 3 Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας

Εικόνα 3 Φωτογραφία από προσωπικό αρχείο

Το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά μνημεία της Λάρισας. Ιδρύθηκε το 1973, με πρωτεργάτες τον Γεώργιο και τη Λένα Γουργιώτη, με την τότε ονομασία ως «Λαογραφική Εταιρεία» με σκοπό την συλλογή και καταγραφή της υλικής κληρονομιάς της Πόλης. Αρχικά στεγαζόταν στο Δημαρχείο της πόλης, αργότερα μεταφέρθηκε σε δικό του χώρο, όπου υλοποιήθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού, στις αρχές περίπου του 2009, όπου και βρίσκεται ακόμη.

Στην μόνιμη έκθεση του μουσείου μπορεί κάποιος να δει τις διάφορες όψεις του αστικού και αγροτικού πολιτισμού της Θεσσαλίας, πριν να προσαρτηθεί στο νεοελληνικό κράτος αλλά και έπειτα, δίνοντας πολύ μεγάλη σημασία στον άνθρωπο, την κατοικία αλλά και την εργασία των ανθρώπων.

Μέσω του Μουσείου προβάλλεται ο νεότερος παραδοσιακός πολιτισμός της Λάρισας και γενικότερα της Θεσσαλίας, μέσα από σύγχρονες δυναμικές εκπαίδευσης και έρευνας. (liml.gr)

- Ο ΜΥΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΠΠΑ- ΛΑΡΙΣΑ

Πρόκειται για ένα κτίριο πέντε ορόφων, ο πρώτος ατμόμυλος τότε, που αργότερα εξελίχθηκε στο πρώτο κτίριο παραγωγής αλευρών της Λάρισας. Κατασκευάστηκε το 1883 από τους: Κωνσταντίνο Παππά, Κωνσταντίνο Σκαλιώρα, και τον Χρήστο Δημητριάδη οι οποίοι έθεσαν τον Μύλο σε λειτουργία το 1893, όταν ακόμα στην Πόλη διατηρούνταν το «τούρκικο χρώμα».

Λειτουργήσε έως και το 1983 όπου και σταμάτησε η λειτουργία του.

Εικόνα 4 Ο Μύλλος του Παππά-Λάρισα

Σήμερα, αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά κτίρια της Θεσσαλίας, και έχει διαμορφωθεί εξωτερικά και εσωτερικά, αποτελώντας πια ένα Πολιτιστικό Κέντρο αφού τα βοηθητικά κτίριά του φιλοξενούν το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Λάρισας-Θεσσαλικό Θέατρο, το μουσείο κούκλας, το κουκλοθέατρο «Τιριτόμπα», τα γραφεία της Φιλαρμονικής, το μοναδικό θερινό κινηματογράφο της Πόλης, καθώς επίσης και την πολύ σημαντική μουσική σκηνή ονόματι «Μύλος 1929» .

- ΤΖΑΜΙ ΤΟΥ ΟΣΜΑΝ ΣΑΧ

Το τζαμί του Οσμάν Σαχ, αποτελεί στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης των Τρικάλων, καθώς είναι το μόνο σωζόμενο από τα πολλά οθωμανικά τζαμιά που υπήρχαν παλιά. Ιδρυτής του τζαμιού ήταν ο Οσμάν Σαχ ή αλλιώς Οσμάν Πασά, γιός του Μουσταφά Πασά. Ο Οσμάν Σαχ, όταν βρέθηκε στα Τρίκαλα με τον ρόλο του διοικητή, έκτισε αυτό το τζαμί και το γέμισε με εκατοντάδες ιδρύματα. Η ακριβής χρονολογία κατασκευής του είναι άγνωστη. Ωστόσο, υπολογίζεται να χτίστηκε δέκα χρόνια πριν πεθάνει ο Οσμάν Σαχ, ο οποίος τάφηκε σε γειτονικό μαυσωλείο το 1567 περίπου.

Εικόνα 4 Αναρτημένο στην ιστοσελίδα: <http://www.larissa-dimos.gr/el/i-poli/mulos-tou-pappa>

Εικόνα 5. Τζαμί του Οσμάν Σαχ- Τρίκαλα

Το τέμενος αποτελείται από μια τετράγωνη αίθουσα προσευχής που καλύπτεται με τεράστιο ημισφαιρικό θόλο. Η κατεστραμμένη παλαιότερα στοά στην πρόσοψή του, αναστηλώθηκε προσφάτως. Σήμερα στο εσωτερικό του, φυλάσσονται διάφορα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής.

- ΜΥΛΟΣ ΜΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ο μύλος Ματσόπουλου, βρίσκεται στην πόλη των Τρικάλων και ανήκει στη βιομηχανική κληρονομιά και όπως είναι φυσικό, έχει ιδιαίτερη συναισθηματική και κοινωνική αξία για την τοπική κοινωνία των Τρικάλων.

Εικόνα 5 Αναρτημένο στην ιστοσελίδα: <https://trikalacity.gr/building/tzami-tou-osman-sach/>

Εικόνα 6. Μύλος Ματσόπουλου- Τρίκαλα

Χτίστηκε το 1884 και αποτέλεσε σημαντικό πόλο ανάπτυξης της πόλης. Ο μηχανολογικός εξοπλισμός βρίσκεται σήμερα σχεδόν ακέραιος στη θέση του, μαζί με όλες τις μηχανές της παραγωγής αλευροποίησης του σίτου.

- ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ

Το διαχρονικό μουσείο Λάρισας, βρίσκεται στον δρόμο Λάρισας-Τρικάλων στο λόφο Μεζούρλο. Η θεμελίωση του κτιρίου έγινε το 1996 ενώ η κατασκευή του ολοκληρώθηκε το 2006. Το μουσείο άνοιξε τελικά τις πύλες του, στις 28 Νοεμβρίου του 2015 σηματοδοτώντας μια νέα εποχή για τον πολιτισμό της Λάρισας και γενικότερα της Θεσσαλίας. Τα εκθέματα προέρχονται από ανασκαφές που διενεργήθηκαν κατά τη διάρκεια του 20ου αι. μέχρι σήμερα στους νομούς Λάρισας, Τρικάλων και Καρδίτσας, από παραδόσεις και δωρεές αντικειμένων.

Εικόνα 6 Αναρτημένο στην ιστοσελίδα: <http://mylosmatsopoulou.gr/%ce%bf-%ce%bc%cf%8d%ce%bb%ce%bf%cf%82/>

Εικόνα 7. Διαχρονικό μουσείο Λάρισα

Συνολικά στην έκθεση θα εκτεθούν περί τα 2000 αντικείμενα. Η βασική αφήγηση της έκθεσης είναι ο θεσσαλικός χώρος κατά τα χρόνια, η θεσμική οργάνωση των κοινωνιών και η πορεία που προηγήθηκε προς την οργάνωση αυτή. Η προσέγγιση αυτής της διαδρομής στον χρόνο και τον χώρο γίνεται μέσα από το τρίπτυχο: κράτος, θεσμοί, εξουσίες. Πιο συγκεκριμένα, η μόνιμη έκθεση περιλαμβάνει ενότητες σχετικά με: την παλαιολιθική εποχή, την νεολιθική, την εποχή του χαλκού και του σιδήρου, τα αρχαϊκά και κλασσικά χρόνια αλλά και την ελληνιστική, ρωμαϊκή, την παλαιοχριστιανική, την οθωμανική και τη βυζαντινή περίοδο.

2.3 ΑΥΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Η πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου είναι και αυτή ακριβώς που τον χαρακτηρίζει, και η περιοχή της Θεσσαλίας εμφάνιζε ανέκαθεν μεγάλο πλούτο πολιτιστικής κληρονομιάς. Τόσο η υλική της κληρονομιά που αναφέρθηκε παραπάνω, όσο και η άυλη που δεν έχει ακόμη αναφερθεί, είναι άξια σημασίας και ενδιαφέροντος, ενώ δεν είναι λίγοι εκείνοι οι οποίοι επισκέπτονται κάθε χρόνο την Θεσσαλία για να δουν από κοντά και να θαυμάσουν αυτά όλα τα στοιχεία που κάνουν την περιοχή αξιοθαύμαστη και ξεχωριστή.

Έπειτα λοιπόν από την παρουσίαση κάποιων σημαντικών μνημείων της υλικής της κληρονομιάς, αξίζει να αναφερθεί και η άυλη πολιτιστική κληρονομιά της Θεσσαλίας.

Αρχικά, η διάλεκτος που χρησιμοποιεί ο λαός της, σημειώνει πολύ μεγάλες διαφορές από τους υπόλοιπους λαούς. Οι λέξεις αλλά και οι φράσεις εδώ, είναι «κοφτές», πιο απλές, και σύντομες και αυτό ακριβώς είναι που κάνει και την Θεσσαλία να είναι ξεχωριστή.

Πολλές δυσύλλαβες λέξεις για παράδειγμα, γίνονται συχνά μονοσύλλαβες όπως το «κάτω» γίνεται «κάτ'» το «κάνεις» γίνεται «κάνς» το «κόβεις» γίνεται «κόβς» κ.α.

Ένα άλλο φαινόμενο που συναντάται στη περιοχή της Θεσσαλίας είναι η μετατροπή των γραμμάτων «ο και ω» σε «ου» , καθώς και του «ε και αι» σε «ι-η». θέλοντας για παράδειγμα να πουν οι Θεσσαλοί «Άσ'το θα το κάνω εγώ» λένε «Άσ'του θα του κάνου ιγώ».. Αυτή ή ιδιοτροπία της διαλέκτου συναντάται ακόμα και σήμερα, κυρίως σε χωριά της Θεσσαλίας τα οποία κρατούν τις παραδοσιακές γλωσσολογίες και συνήθειες.

Επίσης, χαρακτηριστικό στοιχείο της Θεσσαλίας είναι και τα επαγγέλματα που υπήρχαν στην περιοχή τα παλιά χρόνια. Τότε δεν υπήρχαν βιομηχανίες να παράγουν τις πρώτες ύλες, ο καθένας έκανε ένα επάγγελμα συγκεκριμένο και το όνομα του επαγγέλματός του προέκυπτε σύμφωνα με το τι είχε να κάνει. Για παράδειγμα, ο «γαλατάς» πουλούσε γάλα παραγωγής του, αφού πρώτα κρατούσε όσο χρειάζεται για το σπιτικό του. Ο «γανωτής» τριγύριζε σε όλο το χωριό και όποιο σκεύος χρειαζόταν να γανωθεί, το μάζευε σε ένα τσουβάλι. Ο «καρεκλοποιός» κατασκεύαζε καρέκλες σύμφωνα με την προτίμηση του πελάτη του κ.α.

Τέλος, τα ήθη και τα έθιμα της Θεσσαλίας είναι από τα πιο σημαντικά στοιχεία της άυλης πολιτιστικής της κληρονομιάς, καθώς η παράδοση καλά κρατεί στη Θεσσαλία και οι Θεσσαλοί φροντίζουν να αναδεικνύουν κάθε στιγμή αυτή την κληρονομιά που χαράζει ιστορία στη θεσσαλική επικράτεια από τα πολύ παλιά ακόμη χρόνια. Ιδιαίτερα σημαντικά χαρακτηριστικά της Θεσσαλίας επίσης είναι τα ήθη και τα έθιμα που έχουν υπάρξει και υπάρχουν ανά τα χρόνια, από πολύ παλιά έως και σήμερα.

2.4 ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

Τα ήθη και τα έθιμα αποτελούν αδιαμφισβήτητα ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα ήθη είναι καθιερωμένα πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς τα οποία είναι σύμφωνα με το άγραφο ηθικό δίκαιο εκφράζουν τις αντιλήψεις του κάθε έθνους, τα πρότυπα κοινωνικής και ηθικής συμπεριφοράς , και παρουσιάζουν ιδιαίτερες μεγάλες διαφορές τις περισσότερες φορές από κοινωνία σε κοινωνία. Ο ρόλος του πατέρα, της μητέρας, των παιδιών, ακόμη και της φιλοξενίας αποτελούν για παράδειγμα κάποια από τα ήθη.

Τα έθιμα διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό τη ζωή του λαού, καθώς έχουν τη δυνατότητα να ορίζουν σε ένα μεγάλο ποσοστό τις καθημερινές συνήθειες των ανθρώπων , τον τρόπο δράσης τους, αλλά και τις σχέσεις που αναπτύσσουν μεταξύ των μελών της οικογενείας. Δεν υφίσταται έθιμο το οποίο θεσπίζεται από το άτομο χωρίς να υπάρχει σχέση με το κοινωνικό σύνολο. Τα ήθη και τα έθιμα είναι δύο έννοιες στενά συνδεδεμένες καθώς τα ήθη εκφράζουν τις αντιλήψεις του λαού, ενώ τα έθιμα τις πράξεις μέσω των οποίων καταφέρνουν να εκφράζονται τα ήθη.

Τα έθιμα περνούν από γενιά σε γενιά από τα αρχαιότερα ακόμη χρόνια, αλλά ωστόσο οι κοινωνίες πολύ συχνά τροποποιούν τους άγραφους αυτούς νόμους και αναπτύσσουν νέους θεσμούς με αποτέλεσμα κάποια από αυτά να τροποποιούνται από γενιά σε γενιά και κάποια άλλα να χάνονται ολοσχερώς. .

Αυτό όμως σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αναιρέσει το γεγονός ότι τα ήθη και τα έθιμα αποτελούν ένα από τα βασικότερα στοιχεία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και πως υπάρχει σίγουρα πολύ μεγάλη ανάγκη διατήρησής τους και καταγραφής τους.

Ως ήθη και έθιμα ορίζονται κάθε παραδοσιακές τελετές, τα προικιά της νύφης, οι παραδοσιακοί γάμοι και αρραβώνες, οι γιορτές του Πάσχα και των Χριστουγέννων και οι γιορτές των Αγίων. Τέλος, τα έθιμα διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες: σε θρησκευτικά, όταν καθορίζεται η σχέση του λαού με την εκκλησία και τον Θεό, σε τοπικά όταν αυτά πραγματοποιούνται σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, σε κοινωνικά όταν αυτά επηρεάζουν τις κοινωνικές τάξεις και τους ανθρώπους που τις απαρτίζουν και σε γενικά όταν αυτά αφορούν σε ολόκληρο το έθνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^Ο ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Δεν υπάρχει μονάχα μια «συνταγή» για την διεξαγωγή μίας έρευνας. Το ερευνητικό πλάνο καθοδηγείται από την γενική ιδέα της «καταλληλότητας για τον σκοπό». Οι σκοποί της έρευνας είναι αυτοί που ορίζουν την μεθοδολογία της και τον σχεδιασμό της. Αν, για παράδειγμα, σκοπός της έρευνας είναι να αξιολογήσουμε τα αποτελέσματα μιας παρέμβασης, τότε ίσως μια πειραματική έρευνα ή ένα μοντέλο έρευνας-δράσης να είναι το ιδανικό. Η αλλαγή των «κανόνων» μιας έρευνας όταν αυτή πραγματοποιείται ήδη, είναι ένας πολύ σοβαρός λόγος για την πρόκληση διαφόρων προβλημάτων. Για τον λόγο αυτό, θεωρείται αναγκαίο να τηρούνται οι βασικοί όροι για την διεξαγωγή της έρευνας. Όταν οι κανόνες έχουν αποφασισθεί, τότε πια ο ερευνητής είναι σε θέση να ξεκινήσει την έρευνα.

Στο σχεδιασμό της έρευνας υπάρχουν δύο φάσεις: μία φάση απόκλισης και μία φάση σύγκλισης. Στην φάση απόκλισης αναδεικνύονται μία σειρά από εναλλακτικές επιλογές για τον ερευνητή, ενώ στην φάση σύγκλισης φιλτράρονται οι επιλογές αυτές και ο ερευνητής είναι σε θέση να διαπιστώσει ποιες είναι επιθυμητές, ποιες είναι συμβατές μεταξύ τους, ποιες θα λειτουργήσουν στην συγκεκριμένη περίπτωση και θα συνεχίσει προς ένα σχέδιο δράσης το οποίο μπορεί να λειτουργήσει με ρεαλιστικούς όρους.

Τις περισσότερες φορές μία έρευνα διεξάγεται λόγω ενός ερευνητικού ερωτήματος ή ενός προβληματισμού. Αρχικά, ο ερευνητής πρέπει να σχεδιάσει την μεθοδολογία που θα χρησιμοποιήσει όσον αφορά τον προβληματισμό του, και δεύτερον το πεδίο εξέτασης. Την πορεία δηλαδή στην οποία πρέπει να βασιστεί για να διεξάγει την έρευνά του, και στη συνέχεια να την παρουσιάσει με την μορφή γραπτού κειμένου. Η διαδικασία αυτή τις περισσότερες φορές είναι δύσκολη, καθώς το να αποφασίσει κάποιος ποια μεθοδολογία θα επιλέξει είναι αρκετά δύσκολο. Αλλά και από τη στιγμή που θα σιγουρευτεί για την ερευνητική του επιλογή θα βρεθεί αντιμέτωπος με άλλου είδους προβλήματα.

Λαμβάνοντας συμβουλές κατά κύριο λόγο από διάφορα επιστημονικά βιβλία θα βρεθεί στη δύσκολη θέση να κατανοήσει ποιο μοντέλο μεθοδολογίας τελικά έχει επιλέξει.

Με άλλα λόγια δηλαδή, υπάρχουν διαφωνίες μεταξύ των ειδικών τα οποία αφορούν τυπολογικά κυρίως ζητήματα, που έχουν σχέση με τις ονομασίες και τους ορισμούς των μεθόδων. Ειδικά, όσον αφορά στις συνεντεύξεις το πρόβλημα φαίνεται να μεγενθύνεται. Όταν η έρευνα έχει να κάνει με θέματα που απαιτούν συνεργασία με ενήλικες, είναι αρκετά δύσκολο να καταφέρουν να λάβουν επωφελείς πληροφορίες.

Σε τέτοια είδη έρευνας, είναι απαραίτητο να υπάρχει άμεση επικοινωνία μεταξύ του ερευνητή και των ατόμων που καλούνται να απαντήσουν στα ερωτήματα. Αυτή η επικοινωνία είναι τις περισσότερες φορές αποτέλεσμα των συνεντεύξεων, που φαίνεται ότι είναι ιδιαίτερος σημαντικές και έγκυρες.

3.2 Επιλογή ερευνητικής μεθόδου

Οι ερευνητικές μέθοδοι χωρίζονται σε ποιοτικές και σε ποσοτικές. Μέσω των ποσοτικών μεθόδων αναλύεται η ποσότητα εμφάνισης του εξεταζόμενου φαινομένου, ενώ οι ποιοτικές αναφέρονται στο χαρακτήρα που εμφανίζει το συγκεκριμένο εξεταζόμενο φαινόμενο. Και οι δύο αυτές μέθοδοι επιτρέπουν στον ερευνητή να πλησιάσει στο πεδίο που θέλει να ερευνήσει και να εστιάσει σε αυτό.

Κυριότερα στοιχεία των ποιοτικών μεθόδων είναι ότι ακολουθούν μία κανονική ροή, και κατά κύριο λόγο αυτές τις κατευθύνει ο ερευνητής. Ο ερευνητής έτσι έχει τη δυνατότητα να «μπαίνει» στην ανθρώπινη προσωπικότητα, και να καταλαβαίνει ποιες κοινωνικές επιρροές έχουν αυτοί δεχτεί. Εκείνος ο ερευνητής που λειτουργεί με την ποιοτική μέθοδο είναι σε θέση να παρατηρεί, να σημειώνει κάποια σημαντικά πράγματα, να παίρνει συνεντεύξεις από άτομα, αλλά και να δίνει κάποιες ερμηνείες από φαινόμενα που παρατηρεί, περιγράφοντάς τα όπως ακριβώς είναι.

Τις περισσότερες φορές οφείλει να είναι απόλυτα ενεργός, καθώς απαιτείται η χρήση όλων των στοιχείων που εκείνος συναντά (π.χ κάτι που έχει παρατηρήσει, διάφορα σχόλια που έχουν σχέση με το αντικείμενο κ.α). Επίσης, πρέπει να καταγράφει όλα τα γεγονότα, και συνδυάζοντας με αρμονία τα στοιχεία, τις καταστάσεις και τα δεδομένα του, να καταλήγει σε ένα λογικό συμπέρασμα.

Προκειμένου να καταλήξει σε ένα πετυχημένο αποτέλεσμα πρέπει να διαλέξει την βιβλιογραφία που θα χρησιμοποιήσει ή να συνεργαστεί με κάποιον επιστήμονα, μαζεύοντας έτσι δεδομένα, για τα οποία αργότερα θα καλεστεί να αποδώσει ερμηνεία. Το τι έχει σημασία και τι όχι, φαίνεται πως είναι θέμα καθαρά υποκειμενικό (του ίδιου του ερευνητή).

Γι αυτό τον λόγο, παρ' όλες τις προσπάθειες για αντικειμενική έρευνα θα πρέπει πάντα να υπολογίζεται και η υποκειμενικότητα του ερευνητή. Με τις ποιοτικές μεθόδους έχει ο ερευνητής τη δυνατότητα να μπορεί να εστιάζει στα υποκείμενα και να κατανοεί τι είναι αυτά για τα οποία μιλούν. Τέλος, οι ποιοτικές μέθοδοι είναι αρκετά σημαντικές καθώς επιτρέπουν την καταγραφή της περιγραφής των συνεντευζιαζόμενων, της φωνής τους και τον τρόπο έκφρασής τους.

Ως ένα μεγάλο βαθμό, οι ποιοτικές μέθοδοι συγγέονται από την πολιτισμική κουλτούρα που διαθέτει ο ίδιος ο ερευνητής, ο οποίος πρέπει μέσω των παρατηρήσεων που θα κάνει, θα πρέπει να παρουσιάσει μία ερμηνεία των δεδομένων που έχει μαζέψει και να παρουσιάσει το τελικό αποτέλεσμα που επέφερε η έρευνα. Εκείνο το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία στις ποιοτικές μεθόδους είναι ο τρόπος ερμηνείας των πραγμάτων που έχει ο ερευνητής ο ίδιος αλλά και όλοι όσοι θα διαβάσουν την έρευνά του (Eisner, 1991:39). Όπως και να χει, πρέπει πάντα το αποτέλεσμα της κάθε έρευνας να δίνει κίνητρο για τη διεξαγωγή μιας σειράς από προσπάθειες πραγματοποίησης ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων, καθώς όσο υπάρχουν ζητήματα προς ανάλυση, δε θα σταματήσουν να υπάρχουν διάφοροι προβληματισμοί και θέματα έρευνας για τους ερευνητές.

Κάποιοι από τους τύπους έρευνας που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο ερευνητής προκειμένου να φτάσει στα επιθυμητά αποτελέσματα είναι για παράδειγμα οι συνεντεύξεις, τα ερωτηματολόγια, τα πειράματα, οι παρατηρήσεις, τα τεστ, αλλά και οι ιστορίες ζωής.

Η παρούσα πτυχιακή εμφανίζει στοιχεία ποιοτικής μεθόδου, καθώς συμβαίνει με συνέντευξη με τη μορφή συζήτησης.

3.3 Σκοποί και στόχοι έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να αναδείξει τη σημασία ύπαρξης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και πιο συγκεκριμένα της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της Θεσσαλίας. Επίσης, ένας κύριος σκοπός της έρευνας είναι να ενδυναμώσει τους συμμετέχοντες μέσω της εμπλοκής τους στην έρευνα και να ασκήσει κριτική στην υπάρχουσα ιδεολογία, να προωθήσει την συμμετοχή της νεολαίας στην διατήρηση της άυλης πολιτιστικής μας κληρονομιάς, να συνδέσει την πράξη με την έρευνα και να προωθήσει τα ήθη και τα έθιμα που υπάρχουν στα μέρη της Θεσσαλίας και τέλος να αναπτύξει αναστοχαστικές πρακτικές.

Οι στόχοι της έρευνας που ακολουθεί είναι να:

- ❖ Αναδειχθεί η πλούσια κληρονομιά της Θεσσαλίας
- ❖ Καταγραφούν τα έθιμα που περιγράφονται και να διατηρηθούν «ζωντανά».
- ❖ Συγκεντρωθούν όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία για την κληρονομιά, τα οποία ίσως και να μην είναι γνωστά ακόμη από τον κόσμο.
- ❖ Συγκεντρωθούν στοιχεία σχετικά με την ενεργή ή μη συμμετοχή των ανθρώπων σε αυτά τα έθιμα.
- ❖ Να παρακινηθεί ο κόσμος ο οποίος δεν συμμετείχε κάποια στιγμή σε ένα από τα παρακάτω έθιμα, να συμμετάσχει στο μέλλον.
- ❖ Κατανοήσουμε το πόσο σημαντικές ήταν οι δραστηριότητες που περιγράφονται, για τον κόσμο τότε, και τώρα.

3.4 Μέσο συλλογής δεδομένων: συνέντευξη

Ένα από τα βασικότερα εργαλεία της ποιοτικής μεθόδου φαίνεται πως είναι η συνέντευξη. Συνέντευξη είναι η επικοινωνία δύο ή περισσότερων ατόμων, με κύριο εργαλείο της τη συνομιλία αυτών των ατόμων, η οποία αφού καθοδηγηθεί από τον ερευνητή έχει ως στόχο την λήψη διάφορων πληροφοριών, οι οποίες έχουν σχέση εννοείται με το ζητούμενο της έρευνας που γίνεται. Μέσω των συνεντεύξεων έρχονται στη επιφάνεια όλες οι γνώσεις που μπορεί να έχει το άτομο που ερωτάται, τι προτιμήσεις έχει και ποιες είναι οι αντιλήψεις του. Σύμφωνα με τον Κβάλε (1996 :128), ακόμα και τα πρώτα λεπτά μιας διακυλισσόμενης συνέντευξης είναι ιδιαίτερος σημαντικά, καθώς μέσω της ακρόασης των απόψεων και των γνώσεων των υποκειμένων λαμβάνονται διάφορες γνώσεις οι οποίες πολύ πιθανόν να μην υπήρχαν.

Οι συνεντεύξεις δίνουν τη δυνατότητα στα υποκείμενα- είτε αυτά είναι συνεντεύκτες είτε συνεντευζόμενοι- να συζητήσουν τις ερμηνείες τους για τον κόσμο στον οποίο ζουν και να εκφράσουν τον τρόπο με τον οποίο ο καθένας προσεγγίζει διάφορες καταστάσεις μέσω της προσωπικής τους οπτικής γωνίας. Με αυτή την έννοια, ο σκοπός της συνέντευξης δεν είναι απλά η συλλογή δεδομένων για θέματα που σχετίζονται με την ζωή : η συνέντευξη είναι μέρος της ίδιας της ζωής και ο εμποτισμός της από το ανθρώπινο στοιχείο είναι αναπόδραστος.

Ανάλογα με την δομή και το πόσο οργανωμένη είναι μία συνέντευξη μπορούμε να την χαρακτηρίσουμε με ένα από τους τύπους που έχουν αποδοθεί. Η συνέντευξη λοιπόν μπορεί

να είναι είτε άτυπη συνέντευξη, είτε τυποποιημένη ανοιχτού τύπου, είτε κλειστού τύπου. Στην άτυπη συνέντευξη, το κλίμα που επικρατεί είναι πιο οικείο, καθώς η συνέντευξη γίνεται με την μορφή της συζήτησης, και τα ερωτήματα προκύπτουν άμεσα και απαντώνται από το άτομο. Στην περίπτωση αυτή, δεν υπάρχουν ερωτήσεις προκαθορισμένες, παρά προκύπτουν από την ροή της συζήτησης μεταξύ των ατόμων. Υπάρχει άμεση ανταπόκριση και αυξάνεται η σχετικότητα μεταξύ των ερωτήσεων καθώς η μία οδηγεί στην άλλη αστραπιαία. Αυτού του τύπου οι συνεντεύξεις βασίζονται κυρίως στην παρατήρηση και προκύπτει από αυτήν.

Στις τυποποιημένες ή αλλιώς δομημένες συνεντεύξεις, το άτομο καλείται να απαντήσει σε ερωτήματα συγκεκριμένα σε αριθμό και προκαθορισμένα από τον ερευνητή, με συγκεκριμένο χρονικό περιθώριο. Σε αυτή την περίπτωση συνέντευξης, όλα τα άτομα τα οποία καλούνται να ερωτηθούν, υποχρεούνται να απαντήσουν στα ίδια προσχεδιασμένα ερωτήματα, με την ίδια σειρά, με αποτέλεσμα να διευκολύνεται η διεξαγωγή των αποτελεσμάτων και γίνεται πιο απλή η ανάλυση των δεδομένων.

Στις κλειστού τύπου συνεντεύξεις, το άτομο καλείται να απαντήσει σε συγκεκριμένες ερωτήσεις που έχουν προκαθοριστεί από τον ερευνητή, σε συγκεκριμένη σειρά και με συγκεκριμένες επίσης προκαθορισμένες δυνατές απαντήσεις. Το άτομο σε αυτή την περίπτωση συνέντευξης έχει την δυνατότητα να απαντήσει στην ερώτηση που του προσάπτεται. Οι κλειστού τύπου, κάνουν την ανάλυση των δεδομένων ευκολότερη και πολύ πιο απλή από τις άλλες καθώς μπορούν να συγκριθούν μεταξύ τους άμεσα και να βγει το αποτέλεσμα γρήγορα. Οι απαντήσεις είναι εντελώς απλές και σύντομες με σκοπό να μπορούν να διατυπώνονται σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Όπως είναι φυσικό, η διεξαγωγή μιας τέτοιας συνέντευξης είναι και η πιο γρήγορη λύση διεξαγωγής αποτελέσματος της έρευνας, καθώς δεν υπάρχουν προβληματισμοί, περαιτέρω ερωτήσεις, εκτενείς απαντήσεις κ.α. τα οποία σίγουρα υπάρχουν στους άλλους δύο τύπους συνεντεύξεων.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι τύποι συνεντεύξεων είναι οι εξής: οι δομημένες συνεντεύξεις, οι ημιδομημένες συνεντεύξεις και οι μη δομημένες συνεντεύξεις. Όπως λένε, ο ευκολότερος τρόπος για να διεξαχθεί μία δομημένη συνέντευξη πρέπει να έχει δημιουργηθεί από πολύ νωρίτερα το πλάνο της, και να μαγνητοφωνηθεί κατά τη διάρκειά της. Κατά την ημιδομημένη συνέντευξη, ο συνεντεύκτης ξεκινά από ένα αρχικό σχέδιο, αλλά από εκεί και έπειτα η συνέντευξη καθοδηγείται βάσει των απαντήσεων του ερωτώμενου. Στην μη δομημένη, ο συνεντεύκτης έχει ένα γενικό πλάνο όσων των αφορούν, αλλά από εκεί και ύστερα η συζήτηση προκύπτει από τις απαντήσεις. Η συνέντευξη αυτή δεν αποκλείεται να είναι πολλές φορές και τελείως άτυπη.

Υπάρχουν τρία είδη ερωτήσεων τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μία συνέντευξη: οι κλειστές, οι ανοιχτές και οι μονάδες κλίμακας. Στις κλειστές ερωτήσεις ο ερωτώμενος είναι υποχρεωμένος να επιλέξει μεταξύ κάποιων προκαθορισμένων απαντήσεων. Οι ανοιχτές ερωτήσεις αντιθέτως, δεν βάζουν κανένα όριο στον ερωτώμενο σχετικά με τον τρόπο απάντησής του. Οι μονάδες κλίμακας, κάποιες φορές δεν είναι με μορφή ερώτησης, δίνουν την δυνατότητα απάντησης μεταξύ των κλιμάκων συμφωνίας ή διαφωνίας (για παράδειγμα : συμφωνώ/ συμφωνώ απολύτως/ διαφωνώ κ.α). Οι ανοιχτού τύπου βέβαια είναι αυτές που χρησιμοποιούνται από τους συνεντεύκτες τις πιο πολλές φορές. Αυτό συμβαίνει επειδή οι ανοιχτού τύπου είναι αυτές οι οποίες είναι και οι πιο ευέλικτες ερωτήσεις, καθώς επιτρέπουν στα άτομα να προχωρήσουν σε βάθος την συζήτηση και να παράγουν έτσι απρόσμενες απαντήσεις, όπως επίσης δίνεται η δυνατότητα στο άτομο που ρωτά, να ελέγξει τις γνώσεις του ατόμου που έχει απέναντί του, με βάσει τις απαντήσεις που δίνει.

Στην παρούσα διεξαγωγή έρευνας σχετικά με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά του τόπου, έχει επιλεχθεί η ανοιχτού τύπου συνέντευξη με μορφή συζήτησης. Και αυτό διότι, η συνέντευξη γίνεται με διάθεση φιλική και συζητήσιμη, προκειμένου να μάθουμε με τον

τρόπο της ιστορικής αφήγησης για τα ήθη και τα έθιμα της παλαιάς εποχής, μέσα από τις μαρτυρίες των ατόμων που έχουν επιλεγθεί. Η συνέντευξη αποκτά οικειότητα, και μπορούμε να λάβουμε πιο πολλές πληροφορίες, αφού αν έχουμε κάποιο ερώτημα να θέσουμε το οποίο προκύπτει εκείνη τη στιγμή από τις απαντήσεις του ατόμου απέναντί μας, μπορούμε να το κάνουμε χωρίς κανένα περιορισμό όσον αφορά τον αριθμό ερωτήσεων ή το χρονικό περιθώριό μας.

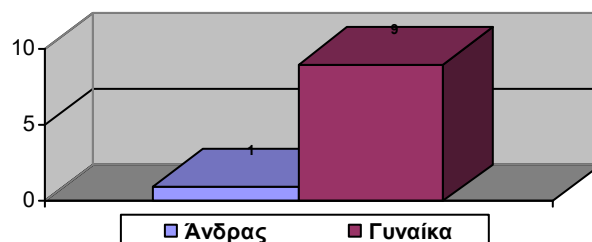
Πράγματι, βοήθησε πολύ αυτός ο τύπος έρευνας, καθώς ξετυλίχθηκε η διήγηση με τρόπο όμορφο αλλά και ζύπνησε όμορφες μηνύες στις παρακάτω κυρίες, οι οποίες δε θα ήθελαν σε καμία περίπτωση αυτά τα έθιμα να ξεχαστούν από τις μεταγενέστερες γενιές και να χαθούν.

3.5 Δείγμα έρευνας

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στην έρευνα. Ειδικότερα, παρουσιάζονται σε γραφήματα τα προσωπικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος της έρευνας.

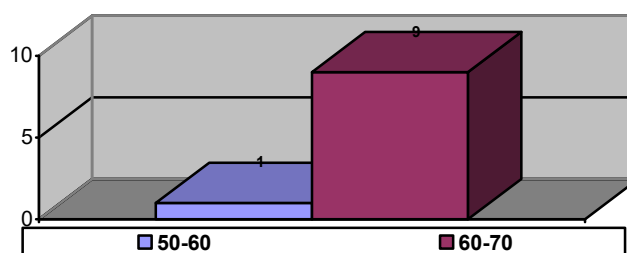
Αναλυτικότερα, υλοποιήθηκαν δέκα συνεντεύξεις. Στο πρώτο γράφημα φαίνεται η σύνθεση του δείγματος ως προς το φύλο. Το μεγαλύτερο ποσοστό που απάντησε στις ερωτήσεις της συνέντευξης ήταν γυναίκες, (9 γυναίκες) και ένας μόνο ήταν άνδρας.

Γράφημα 1: Φύλο του δείγματος

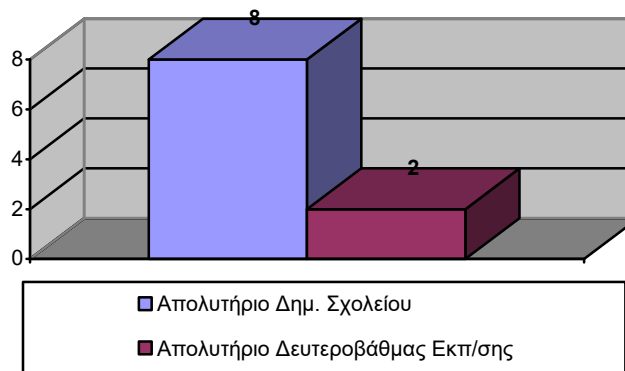
Σχετικά με την ηλικία των ατόμων του δείγματος, στο Γράφημα 2 φαίνεται ότι σχεδόν η πλειονότητα των συμμετεχόντων ήταν ηλικίας μεταξύ 60-70 ετών. Συγκεκριμένα, μία κυρία ήταν 50-60 ετών και 9 άτομα ήταν ηλικίας μεταξύ 60-70 ετών.

Γράφημα 2: Ηλικία του δείγματος

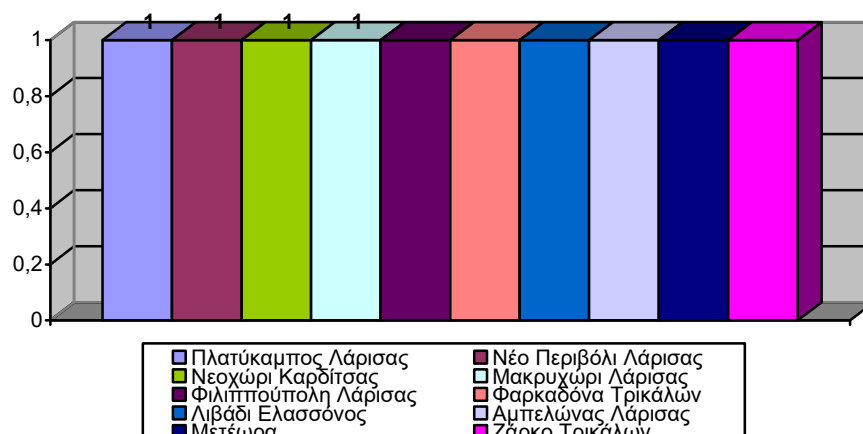
Στο Γράφημα 3 παρουσιάζεται το ερευνητικό μας δείγμα σχετικά με το μορφωτικό του επίπεδο. Η πλειοψηφία των ατόμων του δείγματος έχει απολυτήριο Δημοτικού Σχολείου, ενώ μόνο 2 έχουν απολυτήριο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Γράφημα 3: Τίτλος Σπουδών του δείγματος

Στο γράφημα 4 παρουσιάζεται ο τόπος διαμονής των ατόμων που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις μας. Είναι όλοι κάτοικοι διαφορετικών μικρών χωριών της Θεσσαλίας, Πλατύκαμπος Λάρισας, Νέο Περιβόλι Λάρισας, Νεοχώρι Καρδίτσας, Μακρυχώρι Λάρισας, Φιλιππούπολη Λάρισας, Φαρκαδόνα Τρικάλων, Λιβάδι Ελασσόνας, Αμπελώνας Λάρισας, Μετέωρα και Ζάσκο Τρικάλων.

Γράφημα 4: Τόπος διαμονής του δείγματος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΩΔΕΚΑΗΜΕΡΟ

Όπως μας αφηγείται η κα. Φανή Καλοκαιρινού, Λαογράφος και διευθύντρια του Λαογραφικού Ιστορικού Μουσείου Λάρισας:

«Το Δωδεκαήμερο ή αλλιώς Δωδεκάμερο αποτελεί την περίοδο των δώδεκα (στην πραγματικότητα δεκατριών) ημερών από τα Χριστούγεννα έως τα Θεοφάνεια. Το Δωδεκαήμερο των Χριστουγέννων πιθανόν να αντικατέστησε τις αρχαιοελληνικές ή ρωμαϊκές εορτές, συνδεδεμένες με τις χειμερινές τροπές του ηλίου (22 Δεκεμβρίου), όπως τα Σατουρνάλια, τα Κρόνια κ.α.

Όλα τα έθιμα του Δωδεκαημέρου ήταν στενά συνδεδεμένα με τη μεγάλη δοκιμασία που θα αντιμετωπίσει ο άνθρωπος για να ξεπεράσει τις δυσκολίες της χειμερινής περιόδου και σαν σκοπό είχαν από τη μία πλευρά να γιορταστεί το πέρασμα από τον χειμώνα στην άνοιξη και από την άλλη πλευρά να κατοχυρώσουν πως η χρονιά που θα έρθει θα φέρει την ευτυχία.

Βασικό χαρακτηριστικό των εθίμων της περιόδου του Δωδεκαημέρου, είναι η προσπάθεια απώθησης του κακού με την νέα χρονιά που θα ερχόταν και η ευλόγησή της.

Κατά τη διάρκεια του Δωδεκαημέρου υπήρχαν σε όλη σχεδόν την Ελλάδα έθιμα και παραδόσεις που τηρούνταν ,με σκοπό την υποδοχή του ανοιξιάτικου φωτός, με διάφορους τρόπους όπως για παράδειγμα τα κάλαντα που έλεγαν τα παιδιά με διάφορες ευχές ή οι νυχτερινές ακολουθίες και διάφορες συγκεντρώσεις των οικογενειών με στόχο την ενίσχυση του θεσμού της θρησκείας και της οικογένειας».

4.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Ο χρόνος, όπως τον αντιλαμβάνεται ο λαός δεν αποτελεί μια αφηρημένη έννοια. Αντιθέτως, είναι μια πολύ συγκεκριμένη έννοια την οποία ο άνθρωπος βιώνει βάσει των εργασιών που πρέπει να γίνουν σε συγκεκριμένες εποχές του έτους. Η σχέση του ανθρώπου με την φύση και με τις καιρικές συνθήκες αλλά και η σχέση αυτών με την εμπειρία του, την εργασία του και την τροφή του, καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τον κύκλο του καθημερινού χρόνου και τον εθνικό κύκλο.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, για τους κτηνοτρόφους ο Ιανουάριος είναι ο μήνας που γεννιούνται τα αρνιά, ενώ για τους αγρότες ο Ιούνιος είναι ο θεριστής δηλαδή ο μήνας του θερισμού και ο Ιούλιος ο μήνας του αλωνισμού, γι' αυτό και τον ονόμαζαν Αλωνάρη («Αλωνιάρς»). Είναι κοινώς αποδεκτό πως οι γιορτές στο λαϊκό εορτολόγιο έχουν τοποθετηθεί από τους πατέρες της εκκλησίας βάσει των αρχαιοελληνικών και ρωμαϊκών γιορτών έτσι ώστε να εξυπηρετούνται οι διάφορες δραστηριότητες των ατόμων αλλά και τα λατρευτικά τους καθήκοντα.

Παλαιότερα η κύρια μορφή ζωής ήταν αγροτική καθώς ο μοναδικός σκοπός τους ήταν να πάει καλά η σοδειά και να έχουν υγεία. Γι' αυτό το λόγο, πολλά από τα έθιμα έχουν αγροτικό χαρακτήρα.

Η έννοια της γιορτής βασίζεται κατά κύριο λόγο στην διαφορά μεταξύ του καθημερινού και του εορταστικού κύκλου. Το χριστιανικό εορτολόγιο αποτυπώνει στον κυκλικό χρόνο του έτους την ιερά ιστορία, όπως την οργάνωσε η χριστιανική θεολογία και περιλαμβάνει τις κινητές και ακίνητες γιορτές, προσώπων από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη αλλά και από την ιστορία της χριστιανικής εκκλησίας.

Αξίζει να σημειωθεί πως κατά τον εορταστικό χρόνο, οι καθημερινές εργασίες των ανθρώπων σταματούν.

4.3 Ερωτήσεις και απαντήσεις συνεντεύξεων

4.3.1 Ο αρραβώνας

-Κυρία Χριστίνα τί έθιμο διατηρούσατε στο χωριό σας όσον αφορά τον αρραβώνα ενός ζευγαριού;

«Στο χωριό μου, Πλατύκαμπο Λάρισας, τότε τα παλιά τα χρόνια γύρω στο 1950, όλοι αρραβωνιάζονταν ύστερα από προξενιό. Έβλεπε το σόι του γαμπρού μία όμορφη κοπέλα εξω, σε πανηγύρια συνήθως και χορούς, και αφού πρώτα ρωτούσαν τριγύρω για την οικονομική κατάστασή της, πήγαινε ο πατέρας του γαμπρού στον πατέρα της νύφης και συζητούσαν για την κατάσταση των οικογενειών και κυρίως για το θέμα της προίκας που τότε ήταν το βασικότερο θέμα για να κοιτάζει ένας άντρας μια κοπέλα. Πολλές φορές δεν γνώριζε κανείς από τους δύο για το προξενιό που έχει γίνει. Το μάθαιναν οι περισσότεροι τη μέρα του αρραβώνα. Όλες οι κοπέλες ήταν υποχρεωμένες να δεχτούν το προξενιό που τους έκαναν οι γονείς. Συνήθως, όταν έκλεινε η συμφωνία για το προξενιό, οι γονείς έριχναν τρεις τουφεκιές στον αέρα για να μάθουν όλοι πως πρόκειται να γίνει αρραβώνας. Το αγόρι έπρεπε να έχει τελειώσει το στρατό και να έχει παντρέψει όλες του τις αδερφές για να μπορεί να αρραβωνιαστεί. Η κοπέλα ήταν υποχρεωμένη να γνωρίζει καλά τις δουλειές του σπιτιού για να μπορεί να «υπηρετεί» το παιδί.

Την ημέρα που γίνονταν ο αρραβώνας όλο το σόι του γαμπρού πήγαινε στο σπίτι της νύφης και αφού άλλαζαν τα δαχτυλίδια η νύφη έπρεπε να τους κεράσει λίγο τσίπουρο και γλυκό του κουταλιού. Επάνω στο τραπέζι έβαζαν ένα δίσκο με κουφέτα και ρύζι και μέσα σε αυτά έριχναν τα δαχτυλίδια.

Πρώτα τα ανακάτευε τρεις φορές ο πατέρας του γαμπρού, μετά ο πατέρας της νύφης και στο τέλος ο γαμπρός και η νύφη. Η νύφη έπρεπε να φιλήσει τα χέρια απ' τα πεθερικά της αμέσως μετά το πέρας των δαχτυλιδιών και εκείνοι της έδιναν χρήματα. Αφού φιλούσε και ο γαμπρός τα δικά του πεθερικά, έκανε δώρο στην νύφη ένα χρυσοκέντητο μαντήλι και η νύφη έκανε δώρο στα πεθερικά της πλεγμένες κάλτσες και σε όλους τους κοντινούς της συγγενείς από ένα λευκό μαντήλι.

Ύστερα από λίγο καιρό γινόταν και ο γάμος του ζευγαριού».

Εικόνα 8 . Αρραβωνιασμένο ζευγάρι.

4.3.2. Ο Γάμος

-Ο γάμος γινόταν με τον ίδιο τρόπο όπως και σήμερα;

«Ο γάμος τότε ήταν πολύ διαφορετικός. Τότε, η γυναίκα ήταν ένα άβουλο πλάσμα δεν ήταν όπως σήμερα που μπορεί να δουλεύει, να είναι αυτόνομη και να παίρνει αποφάσεις για διάφορα θέματα. Τότε αν τολμούσε μια γυναίκα να υψώσει τη φωνή της το μετάνιωνε πολύ άσχημα στην πορεία. Στον γάμο εκείνα τα χρόνια, ο άντρας έπαιρνε όλες τις αποφάσεις, μπορούσε να δίνει εντολές στην οικογένεια και ήταν υπεύθυνος για όλα τα θέματα , εκτός από τα θέματα τα οικοκυρικά που ήταν υπεύθυνη η γυναίκα και μόνο. Σήμερα το ζευγάρι αλληλοϋποστηρίζεται, τότε δεν υπήρχε αυτό ούτε στις πιο καλές οικογένειες.

Ξεκινούσε το γλέντι απ' την Κυριακή και τελείωνε την μεθεπόμενη Δευτέρα, όχι όπως σήμερα που διαρκεί τρεις ημέρες. Μαζεύονταν οι οικογένειες στο σπίτι της νύφης και αφού έδινε το σύνθημα ο κουμπάρος του ζευγαριού. Αφού έκανε ο κουμπάρος το λεγόμενο «κάλεσμα», τότε η νύφη καλούσε τις φίλες της για να φτιάξουν τα προζύμια. Αφού τα φτιάξουν πήγαιναν στον γαμπρό και τον άλειφαν και αυτόν και τους συγγενείς του για γούρι.

Εικόνα 9. Γάμος

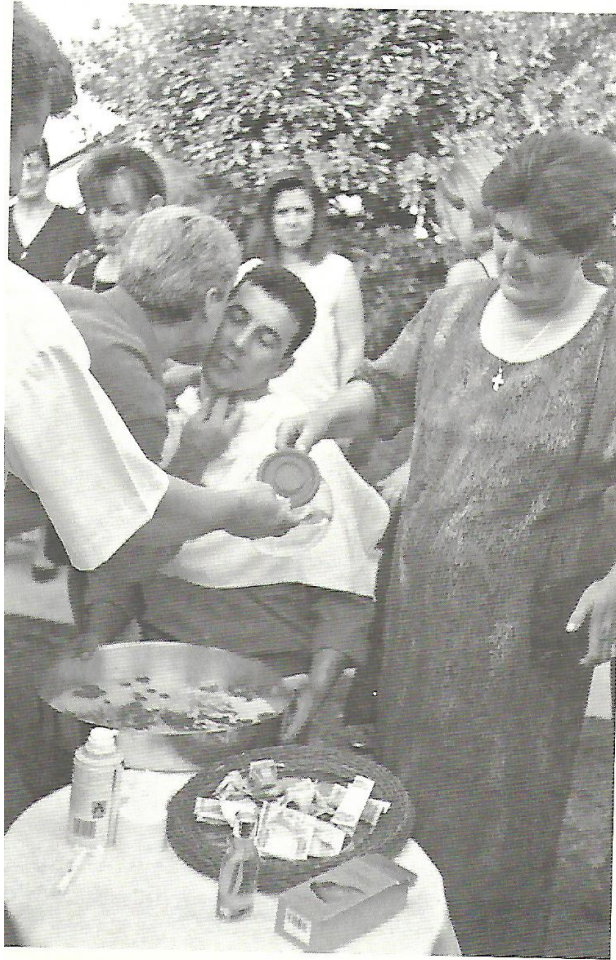
Μετά από τρεις μέρες έρχονταν στο σπίτι του γαμπρού όλοι οι συγγενείς της νύφης κουβαλώντας την προίκα και αφού την παρέδιδαν στο γαμπρό τον φιλούσαν όλοι οι συγγενείς σταυρωτά, και του έχονταν να ζήσουν αφού πρώτα ο γαμπρός έδινε όρκο πως θα προσέχει τη νύφη. Η νύφη με τη σειρά της έδινε το λόγο της πως θα τον «υπηρετεί» και θα τον προσέχει για πάντα, έχοντας πάντα το κεφάλι χαμηλά και πως θα τον υπακούει πιστά σε κάθε λόγο του.

Εικόνα 9. Σελ 287. Περιφερειακές Εκδόσεις «έλλα» (2000). Ο Γάμος. Ένα κοινωνικό-πολιτιστικό γεγονός, ένας παραδοσιακός θεσμός των Ελλήνων.

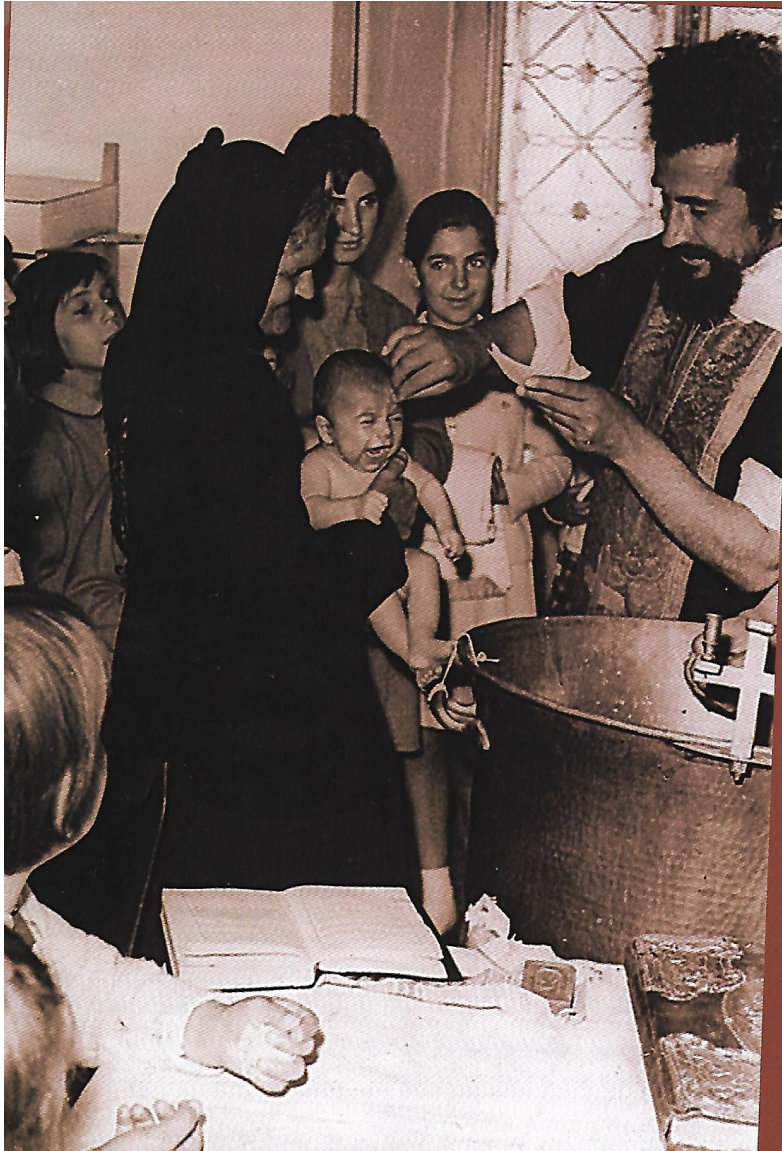
Εικόνα 10. Κουβαλώντας την προίκα

Επίσης ο γαμπρός δεν ξυριζόταν ποτέ μόνος την ημέρα του γάμου του. Υπήρχε το έθιμο να ξυρίζει κάποιος από τους φίλους του, τον γαμπρό κάνοντας τον «μπαρμπέρη». Πολλές φορές αν ήθελε ο γαμπρός καλούσε τον μπαρμπέρη του χωριού να τον κουρέψει και να τον ξυρίσει και μάλιστα όταν υπήρχε μπαρμπέρης έπρεπε όση ώρα τον κουρεύει και τον ξυρίσει, ο γαμπρός και οι φίλοι του να του ρίχνουν χρήματα μέσα στο ταβί που έπρεπε να κρατάει στα χέρια του ο γαμπρός. Μάλιστα, ο γαμπρός καθόταν στην καρέκλα ακίνητος για να μη τυχόν κοπεί από τις κοφτερές λεπίδες και οι υπόλοιποι φίλοι του χόρευαν τραγουδώντας του το τραγούδι «σήμερα γαμπρέ ήρθι η ώρα».

Εικόνα 11. Το ξόρισμα του γαμπρού

Αργότερα ερχόταν και το μωρό και ολοκληρώνονταν η ευτυχία του ζευγαριού. Νονός εννοείται ήταν υποχρεωτικό να είναι αυτός που άλλαζε τα στέφανα στο ζευγάρι, «νονός» λέγονταν. Αν κάποιες φορές δεν μπορούσε λόγω οικονομικών αυτός που τους στεφάνωσε να τους βαπτίσει το παιδί, προτεραιότητα είχε ο νονός από τον άντρα, ή τα παιδιά του αν είχε. Έπρεπε πάντως με κάθε τρόπο το μωρό να το βαπτίσει ένας από τους κουμπάρους του ζευγαριού. Δεν δεχόταν κανένας μας τότε να βαπτίσει το μωρό του ζευγαριού ένας φίλος ή γνωστός ή κάποιος από την οικογένεια, όπως γίνεται σήμερα. Και αν τυχόν γινόταν κάποιο τέτοιο «σφάλμα» έφταιγε πάντα ο άντρας που το επέτρεψε να συμβεί.

Εικόνα 12. Βάπτιση

Αφού γινόταν νουνός εκείνος που στεφάνωσε το ζευγάρι, τον λέγαμε ότι ξεσταυρώθηκαν τα χέρια του, ύστερα από το σταύρωμα των στεφάνων που έβαλε στο ζευγάρι. Το πρώτο αγόρι ήταν νόμος να παίρνει το όνομα του πατέρα του γαμπρού και το δεύτερο αν ήταν κορίτσι έπαιρνε το όνομα της μητέρας του γαμπρού. Και αν έκαναν και άλλα παιδιά στην πορεία, έπαιρναν τα όνοματά απ' τους γονείς της νύφης. Δεν υπήρχε περιθώριο να σκεφτεί το ζευγάρι αν τους αρέσει το όνομα ή από ποιον από τους γονείς το όνομα θα δώσουν. Ήταν ακριβής η σειρά ονομάτων. Μόλις ο παπάς φώναζε το όνομα του παιδιού, όσα μικρά παιδιά βρισκόντουσαν στο μυστήριο έτρεχαν σε όλο το χωριό και αφού ο κόσμος τους έδινε χρήματα, ανακοίνωναν το όνομα του νεοβάπτιστου».

4.3.3 Το τσίσμα της βρύσης

-Κα Ελένη ποιο έθιμο υπήρχε στην περιοχή σας και τι γινόταν κατά το έθιμο αυτό;

«Τότε στα χρόνια μου υπήρχε το λεγόμενο «τσίσμα της βρύσης» ως έθιμο. Όλες οι κοπέλες τότε στο χωριό μου, Νέο Περιβόλι Λάρισας πηγαίναμε τα χαράματα των Χριστουγέννων ή την Παραμονή της Πρωτοχρονιάς, στην πιο κοντινή βρύση με σκοπό να «κλέψουμε» λίγο από το νερό της, το «άκραντο» όπως το λέγαμε νερό. Το ονομάζαμε έτσι (άκραντο=αμίλητο) γιατί σ' όλη την διαδρομή από τη βρύση και προς την βρύση βαδίζαμε τελείως αμίλητες. Δεν έπρεπε να ξεστομίσουμε ούτε λέξη μέχρι να φτάσουμε. Όταν φτάναμε στη βρύση, την αλείφαμε με με βούτυρο και μέλι και προσευχόμασταν από μέσα μας όπως τρέχει το νερό τόσο γρήγορα να τρέχει και η τύχη στο σπιτικό μας τον ερχόμενο χρόνο και όπως το μέλι και το βούτυρο είναι γλυκά, έτσι γλυκιά να είναι και η ζωή μας. Και επίσης, όταν φτάναμε εκεί την «ταίζαμε» την βρύση με διάφορα καλά (βούτυρο, ψωμί, τυρί, κλαδί ελιάς). Πριν «κλέψουμε» το νερό έπρεπε να βάλουμε μέσα στη στάμνα τρία χαλίκια μαζί με ένα βατόφυλλο, συμβολικά.

Η κοπέλα που έφτανε πρώτη στην βρύση, έλεγαν πως θα ήταν η πιο τυχερή από όλες τις υπόλοιπες για όλη την διάρκεια της χρονιάς. Γυρίζοντας, έπρεπε όλες να πιούμε λίγο από το άκραντο νερό, με το οποίο όταν φτάναμε στο σπίτι έπρεπε να ραντίσουμε τις γωνιές του σπιτιού και να σκορπίσουμε τα τρία χαλίκια εδώ και εκεί».

4.3.4 Το πάντρεμα της φωτιάς

Κα Δήμητρα

-Διατηρούσατε κα. Δήμητρα κάποιο έθιμο στο χωριό σας;

«Εμείς στο χωριό μου, Νεοχώρι Καρδίτσας, είχαμε το πάντρεμα της φωτιάς, το κάναμε την Παραμονή των Χριστουγέννων συνήθως».

-Μιλήστε μας για τη διαδικασία του εθίμου.

«Οι γυναίκες εκείνη την ημέρα πηγαίναμε όλες εκκλησία. Γυρνώντας λοιπόν στο σπίτι μας, ρίχναμε δίπλα απ' το τζάκι που έκαιγε, κλωνάρια από κέδρο. Τα αγόρια αντίστοιχα, έριχναν κλαδιά από αγριοκερασιά. Αυτά αντιπροσώπευαν τη θέληση μας για μία όμορφη, με υγεία ζωή. Κοιτούσαμε καλά το κλωνάρι πριν το ρίξουμε να 'ναι λυγρό και αφού το βάζαμε, κοιτούσαμε με αγωνία ποιο θα είναι αυτό που θα καεί πρώτο. Αυτού το κλωνάρι που θα καιγόταν πρώτο λέγαμε πως θα παντρευτεί πρώτος απ' όλους μας».

-Πολύ ενδιαφέρον έθιμο! Διατηρείται ακόμα από τους νέους ή όχι? Συμφωνείτε με αυτό;

«Ναι, ευτυχώς διατηρείται ακόμη. Έχει μείνει αυτό το έθιμο και κάθε νέα γενιά το κάνει. Βεβαίως και συμφωνώ, δε πρέπει να χάνονται αυτά τα έθιμα. Αυτά είναι που μένουν στην ουσία στον τόπο και τον συμβολίζουν την ιστορία του».

4.3.5 Γουρουνοχαρά

Κα Σούλα από Μακρυχώρι Καρδίτσας

-Ποιο έθιμο είχατε στην Καρδίτσα, κα Σούλα;

«Εμείς στο χωριό μου είχαμε τη γουρουνοχαρα, «γρουνοχαρά» όπως τη λέμε».

-Πολύ ενδιαφέρον! Τι συνέβαινε κατά αυτό το έθιμο;

«Η γουρουνοχαρά είναι πολύ γνωστή στην Θεσσαλία. Γίνονταν την περίοδο των Χριστουγέννων. Όλες οι οικογένειες αγόραζαν ένα υγιέστατο γουρούνι από τον Μάιο ακόμα για να προλάβουν το «καλό», και το έβαζαν μέσα σε νερό ή στο ποτάμι βάζοντάς το μέσα σε κολοκύθια και πίτυρα για να συντηρηθεί. Τη μέρα της γρουνοχαράς, μια ομάδα από άντρες και γυναίκες συγγενείς ή φίλοι μεταξύ τους, πήγαιναν στο σπίτι της οικογένειας για να βοηθήσουν για τη γρουνοχαρά. Τα εργαλεία που έπρεπε να έχουν για να σφάζουν το γουρούνι φρόντιζαν να τα έχουν έτοιμα από μέρες πριν, μαχαίρια συνήθως και τσεκούρια χρησιμοποιούσαν. Μαδούσαν το κεφάλι και το πόδια του γουρουνιού βάζοντάς το σε καυτό νερό και έκοβαν το κρέας πάνω σε ένα τεράστιο κομμάτι ξύλου και το τεμάχιζαν. Έσκαβαν μια μεγάλη γούρνα στο έδαφος, έβαζαν κάρβουνα και ξύλα και άναβαν τη φωτιά για να καψαλίσουν το δέρμα του γουρουνιού να μη μείνει ούτε μία τρίχα.

Η νοικοκυρά του σπιτιού έπρεπε να κουβαλήσει ένα φτυάρι με κάρβουνα και να το δώσει στον κύριο του σπιτιού για να θυμιατίσει όλο το σπίτι και να διώξει μακριά τους καλικατζαρους που ήθελαν υποτίθεται να μαγαρίσουν το κρέας και τα άλλα φαγητά τους. Ύστερα το τεμάχιζαν σε όσα κομμάτια ήθελαν ανάλογα πόσο καιρό ήθελαν να έχουν σε απόθεμα, λίγο ή πολύ καιρό, και όσο τους περίσσευε το μοίραζαν σε φτωχούς, ανήμπορους και χήρες. Μετά από το συμμάζεμα του γουρουνιού πήγαιναν όλοι σπίτια τους και φορούσαν τα καλά τους ρούχα και ξαναπήγαιναν στο σπίτι που γινόταν η γρουνοχαρά για να στήσουν μεγάλο γλέντι με άφθονο κρασί, χορό και φαγητό.

Εικόνα 13. Γουρουνοχαρά

Σε κάθε σπίτι υπήρχε ένα γουρούνι πάντοτε, καθώς από το γουρούνι έπαιρναν το κρέας και τα λουκάνικα και έφτιαχναν τσαρούχια από το δέρμα του, τα γνωστά «γρουνοτσάρουχα». Εάν κάποιο σπίτι δεν είχε στην κατοχή του γουρούνι, ήταν για αυτό πολύ μεγάλη ντροπή και θεωρούνταν τελείως φτωχό, ανεπρόκοπο και εξαιρετικά κατωτέρου επιπέδου. Έπρεπε όλοι να κάνουν το κουμάντο τους όλη τη χρονιά ώστε να έχουν χρήματα εκείνη την ημέρα να έχουν στο σπίτι τους ένα γουρούνι».

- Γίνεται ακόμη αυτό το έθιμο? Και αν ναι, συμφωνείτε?

«Ναι γίνεται ακόμα, κρατιέται ζωντανό χάριν στις νέες γενιές που το κάνουν για να διασκεδάσουν και να περάσουν καλά. Χωρίς τα νέα παιδιά τίποτα δεν θα υπήρχε. Ναι, βεβαίως και συμφωνώ με αυτό. Μακάρι να διατηρούνταν όλα τα έθιμα σε όλα τα χωριά, αλλά δυστυχώς τα αφήνουν να χάνονται τις πιο πολλές φορές».

Εικόνα 14. Γουρουνοχαρά Θεσσαλία

Η κα. Κωνσταντία από την περιοχή της Φιλιππούπολης Λάρισας συμπληρώνει:

«Η γουρουνοχαρά εδώ στην Φιλιππούπολη γίνεται μεταξύ Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς επειδή οι περισσότεροι από τους κατοίκους της Φιλιππούπολης κατάγονται από την ανατολική Ρωμυλία, απ'όπου έχει και τις ρίζες του το έθιμο. Όταν παίρναμε μέρος και εμείς στη γουρουνοχαρά, τρέφαμε οι ίδιοι τα γουρούνια που θέλαμε να σφάζουμε στη μέρα της γουρουνοχαράς. Τα δίναμε όλο λίπος από κρέας και παχυντικές τροφές για να παχύνουν όσο το δυνατόν πιο πολύ. Αφού το γδέρναμε και το πλέναμε πολύ καλά, κάθονταν πάνω μικρά παιδάκια ώστε να γίνουν δυνατοί και στιβαροί άντρες όταν μεγαλώσουν.

Όσοι βρίσκονται στην γιορτή του εθίμου τραγουδούσαν σε όλη τη διάρκεια και γεύονταν διάφορες πικάντικες γεύσεις της ανατολικής Ρωμυλίας ,μαγειρεμένες από μας τις γυναίκες, και άφθονο κρασί».

Εικόνα 15. Γουρουνοχαρά Φιλιππούπολη Λάρισας

4.3.6 Ρουγκατσάρια

-Κυρία Αντιγόνη στο δικό σας χωριό ποιο έθιμο θυμάστε να βιώνετε έντονα;

«Εμείς στο χωριό μου, Φαρκαδώνα Τρικάλων, γιορτάζαμε τα ρουγκατσάρια ή λιουγκατσάρια όπως τα λέμε οι παλιοί. Τα ρουγκατσάρια είναι από τα πιο σημαντικά έθιμα της Θεσσαλίας γενικότερα, και γίνονταν την Πρωτοχρονιά. Με το έθιμο αυτό, γινόταν ουσιαστικά μια αναπαράσταση της ζωής και του θανάτου και αποχαιρετούσαμε τον παλιό χρόνο, περιμένοντας να υποδεχτούμε τον καινούριο. Ανήμερα Χριστουγέννων, τα αγόρια χωρίζονταν σε ομάδες και γυρνούσαν βόλτες στο χωριό τραγουδώντας το « Σαράντα μέρια έχουμι τον Χριστόν που καρτερούμε». Πήγαιναν από σπίτι σε σπίτι και τραγουδούσαν στους νοικοκυραίους δύο- δύο εναλλάξ για να ξεκουράζονται. Έπρεπε να τραγουδήσουν σε όλα τα σπίτια μέχρι αργά το βράδυ. Όταν ερχόντουσαν σπίτι μας έπρεπε να είναι όλα τα μέλη της οικογένειας εκεί. Αν κάποιος έλειπε από το σπίτι το είχαν σε κακό, κάτι κακό θα έβρισκε την οικογένεια με τον νέο χρόνο».

Εικόνα 15. Σελ 188. Παγώνα Ζηλιασκούδη- Καραϊσκού/ Γεωργία Καραϊσκού (2018). Από το Καβακλή στη Φιλιππούπολη Λάρισας. Λάρισα

Η κυρία Πόπη από την Καρδίτσα συμπληρώνει:

«Είχαμε και εμείς στην Καρδίτσα τα ρουγκατσάρια. Μάλιστα σε εμάς, τα ρουγκατσάρια ήταν είκοσι άτομα, το λεγόμενο «μπουλούκι» , ανάμεσά τους ένας γαμπρός και μία νύφη που συμβόλιζαν την ανθρώπινη γονιμοποίηση. Η νύφη ήταν αγόρι ντυμένο με γυναικεία ρούχα. Επίσης υπήρχαν σίγουρα ένας παπάς, ένας γιατρός και κάποιοι φύλακες που υποτίθεται φυλούσαν τη νύφη. Οι φύλακες έπρεπε να κρατάνε στα χέρια μάλλινες κάλτσες μαύρες που τις γέμιζαν με στάχτη απ το τζάκι του σπιτιού και την πετούσαν σε όποιον πλησίαζε τη νύφη για να την ενοχλήσει με κάποιον τρόπο. Μαζί τους είχαν ένα γαιδουράκι στο οποίο καθόταν ένας νέος απ το μπουλούκι. Πήγαιναν από σπίτι σε σπίτι και παίζοντας όργανα χόρευαν, άλλοι έτρεχαν στο κοτέτσι των σπιτιών θυμάμαι για να κλέψουν αυγά και άλλοι τρόμαζαν τα παιδάκια για να φύγουν από εκεί».

-Γίνεται σήμερα αυτό το έθιμο στην Καρδίτσα;

«Ναι βεβαίως και γίνεται! Σήμερα μάλιστα πάνε και σε όλα τα χωριά και το τηρούν αυτό το έθιμο».

-Συμφωνείτε με αυτό;

«Εννοείται ότι συμφωνώ, αυτή είναι η κληρονομιά η δική μας. Θα ήταν άδικο αν το άφηναν τα νέα παιδιά να χαθεί».

4.3.7 Καβούκι

Η κυρία Βούλα σχετικά με αυτό το έθιμο αναφέρει τα παρακάτω:

«Στο χωριό μου, Ζάρκο Τρικάλων είχαμε παρόμοιο έθιμο που μεταμφιέζονταν τα παιδιά, αλλά σε εμάς το λέμε «Καβούκι».

-Πολύ ενδιαφέρον, κυρία Βούλα. Μιλήστε μας γι' αυτό.

«Το έθιμο αυτό γινόταν κάθε 5, 6 και 7 Ιανουαρίου. Τότε στα χρόνια τα δικά μου έπαιρναν μέρος μόνο αυτοί που θα πήγαιναν φαντάρει ή αυτοί που θα παντρεύονταν σε λίγο καιρό. Ο αρχηγός λεγόταν «Καβουκάς» και ξεχώριζε απ' όλους γιατί φορούσε μία τεράστια σε ύψος σκούφια, το Καβούκι. Ο Καβουκάς βρισκόταν στη μέση και γύρω του κόσμος χόρευε και πανηγύριζε. Στο τέλος του εθίμου έκαιγαν τον καβουκά, δείχνοντας έτσι την ελευθέρωση του ελληνικού λαού από τους Τούρκους».

-Πολύ ενδιαφέροντα όσα μας περιγράψατε κυρία Βούλα. Διατηρείται ακόμα αυτό το έθιμο;

«Ναι, ναι. Διατηρείται ακόμα με τη διαφορά ότι σήμερα πια συμμετέχουν όλοι όσοι θέλουν χωρίς διακρίσεις σε ηλικία και οτιδήποτε άλλο. Μάλιστα, πλέον είναι τόσα πολλά τα άτομα που συμμετέχουν που δεν χωράνε στην πλατεία του χωριού!».

4.3.8 Βασιλόπιτα

-Από πού είστε κυρία Μαρία και ποιο έθιμο χαρακτηρίζει ή χαρακτηρίζει τον τόπο σας;

«Είμαι από την Κρασιά Ελασσόνας. Χαρακτηριστικό έθιμο ήταν και είναι ακόμη το έθιμο της βασιλόπιτας. Η βασιλόπιτα βέβαια υπάρχει σε όλη την Ελλάδα, είτε ως ψωμί είτε ως γλύκισμα. Όλος ο κόσμος την ξέρει καθώς την κόβουμε για να μπει καλά το νέο έτος και να υπάρχει καλοτυχία και ευλογία με την βοήθεια του Αγίου Βασιλείου που γιορτάζεται κάθε πρώτη Γενάρη. Όμως στην Κρασιά εκτός από το φλουρί μέσα στην πίτα βάζαμε και ένα κομμάτι από άχυρο, ένα πουρναρόφυλλο και μία φούρκα. Έτσι ανάλογα τι θα τύχαινε ο καθένας στο κομμάτι του, θα γινόταν πλούσιος, ή ζευγίτης, ή τσομπάνος ή κυρατζής».

Ο κύριος Δημήτρης από τον Αμπελώνα Λάρισας συμπληρώνει σχετικά με το έθιμο αυτό:

«Εμείς στον Αμπελώνα Λάρισας μέσα στην πίτα βάζαμε και ένα ζύλο από αμπέλι για να έχουν καλή παραγωγή τα αμπέλια και ένα σπιρτόζυλο για την υγεία του σπιτιού όλου. Όποιος έβρισκε σε εμάς το φλουρί έπρεπε να πάει το επόμενο πρωί να ανάψει κερί στην Παναγία».

4.3.9 Μπαμπαλιούρια

-Κυρία Φωτεινή από ποια περιοχή είστε και ποιο έθιμο διατηρούσατε στον τόπο σας;

«Είμαι από το Λιβάδι Ελασσόνας. Εκεί, όλα τα χρόνια είχαμε τα μπαμπαλιούρια. Συνήθως αυτά γίνονταν την παραμονή της Πρωτοχρονιάς. Όλα τα παιδιά ξεχύνονταν στο δρόμο και τραγουδούσαν τα κάλαντα του Αγίου Βασίλη και φώναζαν «Σουρβάσο». Όσοι έρχονταν στο χωριό το βίωναν αυτό το έθιμο, και σήμερα ακόμη αν έρθει κάποιος τη μέρα της Πρωτοχρονιάς θα το συναντήσει. Τα παιδιά ντύνονταν με τη στολή τους, που ήταν ένα μάλλινο παντελόνι συνήθως άσπρου χρώματος, πουκάμισο άσπρο με μανίκια μεγάλα και φουσκωτά και στα πόδια άσπρες κάλτσες κεντητές και τσαρούχια. Στη μέση τους είχαν κρεμασμένα μεγάλα κουδούνια που τα κρεμούσαν από χοντρό μάλλινο ύφασμα και το δίπλωναν πολλές φορές για να μένει σταθερό. Στο κεφάλι τους είχαν τη φουλίνα, μία μάσκα ήταν από μαλλί προβάτου. Αυτή ήταν τότε μαύρη τότε άσπρη και είχε μόνο άνοιγμα στα μάτια για να βλέπουν και στο στόμα για να μπορούν να μιλάνε. Έπαιρναν στα χέρια τους ένα σπαθί φτιαγμένο από ξύλο και αφού τελείωνε η Θεία Λειτουργία έβγαιναν στους δρόμους και έμπαιναν μπροστά από κάθε άνθρωπο που

συναντούσαν εμποδίζοντάς τον να συνεχίσει αν δεν τους έριχνε πρώτα χρήματα στον κουμπαρά που κρατούσε ο ένας απ' αυτούς».

4.3.10 Καμήλες και Ντιβιτζήδες

-Από πού είστε κυρία Φρόσω και τι έθιμο είχατε στο χωριό σας;

«Στο χωριό μου, Μεγάλο Μοναστήρι Λάρισας, είχαμε το έθιμο γκαμήλες και ντιβιτζήδες. Ντιβιτζήδες ήταν οι καμηλιέρηδες. Ήταν στην ουσία μία ομάδα από άντρες και αυτοί γυρνούσαν σε όλο το χωριό, και στα διπλανά χωριά και χόρευαν μεταμφιεσμένοι . Κατά κύριο λόγο πήγαιναν στα σπίτια όσων είχαν μαλώσει και τους ζητούσαν συγχώρεση λέγοντας τη φράση «Χρόνια πολλά και σχωρμένα!». Έτσι συμφιλιώνονταν και τους έβρισκε ο χρόνος ο καινούριος συμφιλιωμένους και αγαπημένους».

-Υπάρχει αυτό το έθιμο ακόμη;

«Όχι δεν υπάρχει δυστυχώς. Και με στεναχωρεί πολύ αυτό. Έπρεπε οι γενιές οι νέες να μην το αφήσουν να χαθεί. Μόνο αυτό είχαμε να μας χαρακτηρίζει».

Εικόνα 16. Το έθιμο της Καμήλας.

Εικόνα 16. Σελ.200. Παγώνα Ζηλιασκούδη- Καραίσκου/ Γεωργία Καραίσκου (2018). Από το Καβακλή στη Φιλιππούπολη Λάρισας.Λάρισα

Εικόνα 17. Ντιβιτζής- Καμηλιέρης

4.3.11 Αλλαγή μαντηλιού- Μετέωρα

-Κυρία Αθηνά από πού είστε? Θυμάστε κάποιο έθιμο που χαρακτηρίζει την περιοχή σας;

«Είμαι από τα Μετέωρα. Βεβαίως και θυμάμαι, άλλωστε συμβαίνει ακόμη. Από τα πολύ παλιά ακόμη χρόνια όταν ήμουν παιδάκι θυμάμαι να γίνεται το έθιμο της αλλαγής μαντηλιού». Εικόνα 17.

Σελ. 199. Παγώνα Ζηλιασκούδη- Καραίσκου/ Γεωργία Καραίσκου (2018). Από το Καβακλή στη Φυλπούπολη Λάρισας. Λάρισα

-Μάλιστα. Τι γίνεται λοιπόν κατά αυτό το έθιμο;

«Κάθε χρόνο του Αγίου Γεωργίου νέοι και νέες ανεβαίνουν μία πολύ δύσκολη ανάβαση στους μετεωρίτικους βράχους και αλλάζουν τα παλιά μαντήλια με καινούρια που δίνονται ως τάματα. Αυτό γίνεται στην μνήμη του τραυματισμού ενός νέου Τούρκου ο οποίος κάποτε καθώς έκοβε ξύλα καταπλακώθηκε από ένα κορμό τεράστιο και τραυματίστηκε και η γυναίκα του έταξε το μαντήλι της προκειμένου να γίνει καλά ο άντρας της. Έπειτα, εκείνος συνήλθε. Έτσι παρέμεινε αυτό ως έθιμο, και ο καθένας τάζει ένα μαντήλι με κάποιον σκοπό, περνώντας βέβαια πρώτα τη δύσκολη δοκιμασία της ανάβασης».

-Συμφωνείτε με το ότι γίνεται αυτό το έθιμο ακόμη;

«Ως ένα σημείο συμφωνώ. Γιατί οι άνθρωποι θέλουν να κρατήσουν την παράδοση στον τόπο μας. Όμως, κατά τη γνώμη μου είναι επικίνδυνο πολύ και δεν πρέπει να λαμβάνουν μέρος όσοι δεν έχουν τα κατάλληλα σωματικά εφόδια για να κάνουν κάτι τέτοιο. Γιατί αν κάποιος πάει απλώς για παιχνίδι, χωρίς δηλαδή να γνωρίζει πόσο δύσκολο είναι, ίσως από αμέλειά του να του προκύψει κάποιο κακό. Καλό είναι να υπάρχει η παράδοση σε ένα τόπο, αλλά με μέτρο».

Εικόνα 18. Αλλαγή μαντηλιού.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μέσω της εργασίας αναδείχθηκε η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της Θεσσαλίας και έγινε απόλυτα κατανοητό το πόσο σημαντικά ήταν και είναι τα ήθη και έθιμα που περιγράφονται από τις ανθρώπινες μαρτυρίες τότε αλλά και τώρα. Καταγράφηκαν πάρα πολλά έθιμα, τα οποία κάποιιοι από εμάς ίσως τα γνώριζαν ενώ σε κάποιους που δε γνώριζαν, δίνεται τώρα η ευκαιρία να τα μάθουν και να εστιάσουν σε αυτά. Σκοπός αυτής της καταγραφής είναι να διατηρηθούν αυτά τα έθιμα ζωντανά, και αυτό ευελπιστούμε.

Ειδικότερα, μέσα από την εργασία αναδεικνύονται κάποια από τα θεσσαλικά έθιμα του λαϊκού Δωδεκαημέρου, μέσω της οπτικής γωνίας διάφορων ανθρώπων, όπως εκείνοι τα βίωσαν και τα θυμούνται.

Πιο συγκεκριμένα, γνωρίσαμε τι γινόταν κατά τα παλαιά χρόνια την περίοδο του αρραβώνα και του γάμου, μάθαμε σχετικά με το έθιμο της γουρουνοχαράς αλλά και των «ρουγκατσαρίων» τα οποία υπάρχουν ακόμα και σήμερα στην στον Θεσσαλικό κάμπο. Μαθαμε για το πάντρεμα της φωτιάς, το οποίο έκαναν τα νεαρά κορίτσια και αγόρια με σκοπό την καλοζωία τους και την αποκάλυψη εκείνου ο οποίος επρόκειτο στο μέλλον να παντρευτεί. Επίσης, μέσα από τις πολύ όμορφες περιγραφές των ατόμων που συμμετείχαν στην συνέντευξη, βγήκαν στην επιφάνεια και κάποια έθιμα όχι τόσο γνωστά, όπως για παράδειγμα το έθιμο του Αι- Γιώργη του Μαντηλά στα Μετέωρα, το έθιμο του χριστόξυλου που οι περισσότεροι δεν γνωρίζαμε, τα «μπαμπαλιούρια» τα οποία σαν έθιμο είναι αρκετά ενδιαφέρον και σίγουρα θα πρέπει να λαμβάνει χώρα ακόμα και σήμερα.

Τέλος, αρκετά αξιοπρόσεκτα ήταν τα έθιμα του «ταΐσματος» της βρύσης το οποίο γινόταν από τις νεαρές κοπέλες προκειμένου να παντρευτούν όσο το δυνατόν πιο γρήγορα, αλλά και ο λεγόμενος «Καβουκάς» που πραγματοποιείται στο Ζάρκο Τρικάλων, το οποίο ήταν ένα άγνωστο μέχρι σήμερα για πολλούς, έθιμο. Επιπρόσθετα, είμαστε σε θέση να λάβουμε πληροφορίες για ένα συγκεκριμένο έθιμο όπως αυτό πραγματοποιείται σε περισσότερα από ένα μέρη, όπως το έθιμο της βασιλόπιτας, η οποία παρόλο που είναι κάτι πολύ διαδεδομένο, αλλάζει από τόπο σε τόπο ο τρόπος ο οποίος φτιάχνεται και ο συμβολισμός της. Το ίδιο παρατηρείται και με το έθιμο «ρουγκατσαρία», το οποίο περιγράφουν δύο διαφορετικές γυναίκες από διαφορετικά μέρη, σύμφωνα με τις οποίες το έθιμο παρουσίαζε κάποιες παραλλαγές.

Με την παρούσα πτυχιική εργασία συγκεντρώθηκαν όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία σχετικά με την ενεργή ή μη ενεργή συμμετοχή των ανθρώπων στα έθιμα του κάθε τόπου. Επιδιώξη μας μετά την καταγραφή των εθίμων είναι να παρακινείται ο κόσμος ο οποίος ίσως μέχρι τώρα δε συμμετείχε στις δραστηριότητες αυτές, να συμμετάσχει στο μέλλον για να συνεχιστούν και στο μέλλον τα ήθη και έθιμα του τόπου μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Cohen L.& Manion L., (1994). Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας. Μετάφραση.: Χ. Μητσοπούλου, Μ. Φιλοπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008). Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας. Μτφρ.: Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, Χ. Μητσοπούλου, Π. Μπιθάρα, Μ. Φιλοπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Philip Smith (2006). Πολιτισμική θεωρία, μια εισαγωγή. Αθήνα: Κριτική
- Robson C.. (2007). Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Αθήνα: Gutenberg.
- Κόκκινος Χ., (2004). Η τεχνολογία συνδρομητής του πολιτισμού; Η πολιτιστική κληρονομιά και το πλαίσιο προστασίας της. Αθήνα: Παπαζήση.
- Κόνσολα Ν., (1995). Η Διεθνής Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Αθήνα: Παπαζήση.
- 12]7Ζηλιασκούδη- Καραίσκου Π. & Καραίσκου Γ., (2018). Από το Καβακλή στη Φιλιππούπολη Λάρισας. Λάρισα.
- Περιφερειακές Εκδόσεις «έλλα» (2000). Ο Γάμος. Ένα κοινωνικό- πολιτιστικό γεγονός, ένας παραδοσιακός θεσμός των Ελλήνων.
- Πυργετός (2013). Πυργετός Λάρισας- Τεκμήρια μνήμης. Λάρισα: Πολιτιστικός Σύλλογος Πυργετού.

Βιβλιογραφία εικόνων

- Εικόνα 1 Αναρτημένο στην ιστοσελίδα: <http://www.larissa-theatre.com/theatro-larissas/>
- Εικόνα 2 Αναρτημένο στην ιστοσελίδα: <https://meteora.com/el/>
- Εικόνα 3 Φωτογραφία από προσωπικό αρχείο
- Εικόνα 4 Αναρτημένο στην ιστοσελίδα: <http://www.larissa-dimos.gr/el/i-poli/mulos-tou-pappa>
- Εικόνα 5 Αναρτημένο στην ιστοσελίδα: <https://trikalacity.gr/building/tzami-tou-osman-sach/>
- Εικόνα 6 Αναρτημένο στην ιστοσελίδα: <http://mylosmatsopoulou.gr/%ce%bf-%ce%bc%cf%8d%ce%bb%ce%bf%cf%82/>
- Εικόνα 7. Φωτογραφία από προσωπικό αρχείο
- Εικόνα 8. Σελ 274 Πυργετός (2013). Πυργετός Λάρισας- Τεκμήρια μνήμης. Λάρισα: Πολιτιστικός Σύλλογος Πυργετού
- Εικόνα 9. Σελ 287. Περιφερειακές Εκδόσεις «έλλα» (2000). Ο Γάμος. Ένα κοινωνικό- πολιτιστικό γεγονός, ένας παραδοσιακός θεσμός των Ελλήνων.
- Εικόνα 10. Σελ 277. Πυργετός (2013). Πυργετός Λάρισας- Τεκμήρια μνήμης. Λάρισα: Πολιτιστικός Σύλλογος Πυργετού
- Εικόνα 11. Σελ 38. Περιφερειακές Εκδόσεις «έλλα» (2000). Ο Γάμος. Ένα κοινωνικό- πολιτιστικό γεγονός, ένας παραδοσιακός θεσμός των Ελλήνων.
- Εικόνα 12. Σελ. 258. Πυργετός (2013). Πυργετός Λάρισας- Τεκμήρια μνήμης. Λάρισα: Πολιτιστικός Σύλλογος Πυργετού
- Εικόνα 13. Αρχείο Λαογραφικού Ιστορικού Μουσείου Λάρισας
- Εικόνα 14 σελ. 298. Πυργετός (2013). Πυργετός Λάρισας- Τεκμήρια μνήμης. Λάρισα: Πολιτιστικός Σύλλογος Πυργετού
- Εικόνα 15. Σελ 188. Παγώνα Ζηλιασκούδη- Καραίσκου/ Γεωργία Καραίσκου (2018). Από το Καβακλή στη Φιλιπούπολη Λάρισας. Λάρισα
- Εικόνα 16. Σελ.200. Παγώνα Ζηλιασκούδη- Καραίσκου/ Γεωργία Καραίσκου (2018). Από το Καβακλή στη Φιλιπούπολη Λάρισας. Λάρισα
- Εικόνα 17. Σελ. 199. Παγώνα Ζηλιασκούδη- Καραίσκου/ Γεωργία Καραίσκου (2018). Από το Καβακλή στη Φιλιπούπολη Λάρισας. Λάρισα
- Εικόνα 18. Αναρτημένο στην ιστοσελίδα <https://www.protothema.gr/city-stories/article/678768/to-kremasma-ton-madilion-sta-meteora/>